

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomických věd**

**Politický hospodářský cyklus a jeho dopady na
veřejné finance v České republice**

Bc. Pavel Valenta

**Diplomová práce
2013**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavel Valenta**
Osobní číslo: **E11626**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Politický hospodářský cyklus a jeho dopady na veřejné finance v České republice**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

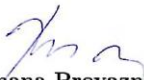
Práce se zaměří na analýzu politického hospodářského cyklu a na jeho dopady na veřejné finance v České republice.

Práce bude obsahovat:

- charakteristiku základních pojmů
- analýzu politického hospodářského cyklu
- dopady cyklu na veřejné finance
- závěry a doporučení

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ALESINA, Alberto, Partisan Politics, Dividend Government and the Economy. Cambridge University Press, 1995, First Publisher, s.284, ISBN 0-521-43620-6
DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C.H.Beck, 2008, s.343, ISBN 978-80-7400-075-1
HOLMAN, Robert. Makroekonomie: středně pokročilý kurz. 2. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 424, ISBN 978-80-7179-3
SAMUELSON, Paul Anthony a kol. Ekonomie. 18. Vydání. Praha: Svoboda, 2007, s. 800, ISBN 80-205-05
STIGLITZ, Joseph. Ekonomie veřejného sektoru. Praha: Grada Publishing, s.r.o., 1997, s.664, ISBN 80-7169-454-1
TABELLINI, Guido, Political Economics: Explaining Economic Policy. Massachusetts Institute of Technology, 2000, s.542, ISBN 262-66131-4
ALESINA, Alberto; PEROTTI, Roberto: The political economy of budget deficits. International Monetary Fund, 1995, s. 42.
ALESINA, Alberto, ROUBINI, Nouriel: Political Cycles in OECD Economies. NBER Working Papers. 1990, s. 74.
Mezinárodní měnový fond: <http://www.imf.org>
Světová banka: <http://www.worldbank.org>
Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj: <http://www.oecd.org>
Ministerstvo financí České republiky: <http://www.mfcr.cz>
Česká národní banka: <http://www.cnb.cz>
Český statistický úřad: <http://www.czso.cz>
Odborné články a makroekonomické predikce

Vedoucí diplomové práce:
doc. Ing. Romana Provozníková, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 11. července 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Joana Volejtíková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 10. 11. 2012

Bc. Pavel Valenta

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych rád poděkoval paní doc. Ing. Romaně Provazníkové, Ph.D. za vedení při zpracování této diplomové práce, za poskytnutí cenných rad a zkušeností, které mi pomohly práci dokončit.

Poděkování patří také mé rodině, a to za podporu při studiu a tvorbu potřebného zázemí. Rovněž děkuji mé partnerce za její velkou podporu a trpělivost.

ANOTACE

Tato diplomová práce je zaměřena na analýzu politického hospodářského cyklu a na jeho dopady na veřejné finance v České republice. Zabývá se politickou a ekonomickou situací v České republice a možnou existencí politicko-hospodářského cyklu. Zahrnuje analýzu vlivu termínu voleb na míru inflace a na míru nezaměstnanosti. Dále je zkoumaná platnost Phillipsovy křivky pro Českou republiku v letech 1993-2012. Nakonec jsou zkoumány výsledky voleb, následující složení vlád a jejich dopad na veřejné finance v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejné finance, politický cyklus, hospodářský cyklus, zadluženost, volby, státní rozpočet

TITLE

Political-economic cycle and its impact on public finance in the Czech Republic

ANNOTATION

The thesis is focused on the analysis political-economic cycle and its impact on public finance in the Czech Republic. The thesis focuses on political and economic situation of the Czech Republic and possible existence of political-economic cycle. The thesis deals with the analysis of influence the elections dates on inflation rate and unemployment rate. There is also examined validity of the Phillips curve for the Czech Republic in the period of 1993-2012. The results of particular elections and composition of governments that has arisen and its impact on public finance are examined at the end.

KEYWORDS

Public finance, political cycle, business cycle, indebtedness, elections, state budget

OBSAH

ÚVOD	- 11 -
1 POLITICKÉ PROSTŘEDÍ V ČESKÉ REPUBLICE	- 13 -
1.1 ÚSTAVNÍ POŘÁDEK.....	- 13 -
2 VOLEBNÍ SYSTÉMY	- 16 -
2.1 VĚTŠINOVÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY.....	- 17 -
2.1.1 <i>Volební systém prosté většiny</i>	- 18 -
2.1.2 <i>Volební systém absolutní většiny</i>	- 18 -
2.1.3 <i>Volební systém alternativního hlasování</i>	- 19 -
2.2 PROPORČNÍ VOLEBNÍ SYSTÉMY.....	- 19 -
2.2.1 <i>Proporční systém v klasické podobě</i>	- 19 -
2.2.2 <i>Volební systém jednoho přenosného hlasu</i>	- 20 -
2.3 SMÍŠENÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY.....	- 20 -
2.4 DALŠÍ VOLEBNÍ SYSTÉMY.....	- 21 -
2.5 VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE.....	- 21 -
3 POLITICKO – HOSPODÁŘSKÉ CYKLY	- 24 -
3.1 POLITICKÝ CYKLUS.....	- 24 -
3.2 POLITICKO-HOSPODÁŘSKÝ CYKLUS.....	- 26 -
3.3 MODELY POLITICKO-HOSPODÁŘSKÝCH CYKLŮ.....	- 31 -
3.3.1 <i>Nordhausův model</i>	- 31 -
3.3.2 <i>Racionální oportunistický model</i>	- 32 -
3.3.3 <i>Hibbsův ideologický model</i>	- 33 -
3.3.4 <i>Racionální ideologický model</i>	- 35 -
4 DOPADY POLITICKO-HOSPODÁŘSKÉHO CYKLU NA VEŘEJNÉ FINANCE V ČESKÉ REPUBLICE	- 37 -
4.1 ROLE VEŘEJNÝCH FINANČÍ V POLITICKO-HOSPODÁŘSKÉM CYKLU.....	- 37 -
4.2 VLIV TERMÍNU VOLEB NA MÍRU INFLACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	- 38 -
4.2.1 <i>Model Alesiny a Roubiniho</i>	- 39 -
4.2.2 <i>Model Galeottiho a Salforda</i>	- 41 -
4.3 VLIV TERMÍNU VOLEB NA MÍRU NEZAMĚSTNANOSTI V ČESKÉ REPUBLICE.....	- 43 -
4.4 PHILLIPSOVA KŘIVKA V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1993–2012.....	- 46 -
4.5 TERMÍNY A VÝSLEDKY VOLEB A JEJICH VLIV NA VEŘEJNÉ FINANCE V ČESKÉ REPUBLICE... ..	- 50 -
4.5.1 <i>Volby v roce 1996</i>	- 51 -
4.5.2 <i>Předčasné volby v roce 1998</i>	- 52 -
4.5.3 <i>Volby v roce 2002</i>	- 53 -
4.5.4 <i>Volby v roce 2006</i>	- 54 -
4.5.5 <i>Volby v roce 2010</i>	- 55 -
4.5.6 <i>Vliv vládnoucích stran na státní dluh</i>	- 57 -
ZÁVĚR	- 60 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 67 -

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Preference politických stran podle významu ekonomických cyklů.....	- 30 -
Tabulka 2: Modely policistko-hospodářského cyklu	- 31 -
Tabulka 3: Termíny voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky	- 37
-	
Tabulka 4: Čtvrtletní meziroční vývoj inflace v ČR od roku 1997 do 2004.....	- 38 -
Tabulka 5: Čtvrtletní meziroční vývoj inflace v ČR od roku 2004 do 2012.....	- 38 -
Tabulka 6: Výsledky testu s proměnnou <i>ELE</i>	- 40 -
Tabulka 7: Výsledky testu s proměnnými <i>PREele</i> a <i>POSTele</i>	- 42 -
Tabulka 8: Míra registrované nezaměstnanosti (%), čtvrtletní údaje za Českou republiku od 1993 do 2002	- 43 -
Tabulka 9: Míra registrované nezaměstnanosti (%), čtvrtletní údaje za Českou republiku od 2003 do 2012	- 43 -
Tabulka 10: Výsledky testu nezaměstnanosti po volbách v období 1993–2012, e_1	- 44
-	
Tabulka 11: Výsledky testu nezaměstnanosti po volbách v období 1993–2012, e_2	- 45
-	
Tabulka 12: Výsledky testu nezaměstnanosti před volbami v období 1993–2012, e_3 ..	- 46 -
Tabulka 13: Výsledky regresní analýzy (exponenciální trend) pro porovnání míry nezaměstnanosti a míry inflace	- 47 -
Tabulka 14: Srovnání ekonometrických modelů	- 48 -
Tabulka 15: Přehled vládních stran v období 1996–1998.....	- 52 -
Tabulka 16: Přehled vládních stran v období 1998–2002	- 53 -
Tabulka 17: Přehled vládních stran v období 2002–2006.....	- 54 -
Tabulka 18: Přehled vládních stran v období 2006–2010.....	- 55 -
Tabulka 19: Přehled vládních stran v období 2010 – současnost	- 56 -
Tabulka 20: Vývoj premiérů v České republice a jejich období vlády v letech 1992–2013.....	- 56 -
Tabulka 21: Struktura státního dluhu v letech 1993–2002 (v mld Kč).....	- 58 -
Tabulka 22: Struktura státního dluhu v letech 2003–2011 (v mld Kč).....	- 58 -

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Klasifikace volebních systémů	- 17 -
Obrázek 2: Politický cyklus	- 25 -
Obrázek 3: Zpoždění politického cyklu	- 26 -
Obrázek 4: Vývoj reálného HDP v České republice v letech 1992–2014.....	- 28 -
Obrázek 5: Nordhausův model.....	- 32 -
Obrázek 6: Racionální oportunistický model.....	- 33 -
Obrázek 7: Hibbsův ideologický cyklus	- 34 -
Obrázek 8: Racionální ideologický model.....	- 35 -
Obrázek 9: Čtvrtletní meziroční vývoj inflace v ČR od roku 1997 do 2012	- 39 -
Obrázek 10: Čtvrtletní míra nezaměstnanosti v ČR od roku 1993 do 2012	- 44 -
Obrázek 11: Regresní analýza pro porovnávání míry nezaměstnanosti a inflace.	- 48 -
Obrázek 12: Phillipsova křivka pro Českou republiku v letech 1993–2012.....	- 49 -
Obrázek 13: Cyklicky očištěný schodek veřejných financí České republiky v metodice ESA v % HDP, upravený o mimořádné operace (metoda ESCB)	- 50
-	
Obrázek 14: Výsledky voleb v roce 1996	- 51 -

Obrázek 15: Výsledky voleb v roce 1998	- 52 -
Obrázek 16: Výsledky voleb v roce 2002	- 53 -
Obrázek 17: Výsledky voleb v roce 2006	- 54 -
Obrázek 18: Výsledky voleb v roce 2010	- 55 -
Obrázek 19: Bilance státního rozpočtu České republiky od 1993 do 2012 (v mld. Kč)	- 57 -
Obrázek 20: Vývoj státního dluhu České republiky v letech 1993–2012 a termín voleb.....	- 58 -
Obrázek 21: Růst státního dluhu a HDP v České republice v letech 1996–2012 v závislosti na vládnoucí straně (v mld Kč).....	- 59 -

SEZNAM ZKRATEK

ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
FES	Fakulta ekonomicko-správní
Sb.	Sbírka zákonů
USA	Spojené státy americké
PC	Phillipsova křivka

ÚVOD

Teorie veřejné volby je považována za ekonomickou analýzu politiky. Jako součást veřejné volby se později vyvinula teorie politicko-hospodářského cyklu. Podle této teorie jsou úřadující politici schopni ovlivňovat ekonomiku tak, aby získali ve volbách hlasy a tím se maximalizovala pravděpodobnost jejich znovuzvolení. Hlavní příčinou je tzv. předvolební krátkozrakost voličů. Jedná se o neschopnost voličů prohlédnout dlouhodobé důsledky vládních opatření. Chce-li za výše uvedeného předpokladu vládní strana setrvat u moci, pak musí před volbami realizovat „lívivou“ expanzivní fiskální politiku. Před volbami tedy dochází k růstu transferových plateb, tedy například ke zvyšování důchodů či sociálních dávek. Těmito výdaji si politici nejen „kupují“ hlasy svých voličů, ale také zvyšují veřejné výdaje a celkové zadlužení České republiky.

Podle Nordhausova a Racionálně oportunistického modelu by mělo před volbami díky předvolební expanzivní politice docházet ke zvyšování inflace a snižování nezaměstnanosti. Tato politika vede nejen k dočasnému zvýšení „blahobytu“ většinového voliče, ale také ke zvyšování veřejných výdajů.

Po volbách však musí následovat nepopulární, fiskálně restriktivní politika. Dochází tedy k radikálnímu snižování veřejných výdajů. Tato opatření typu zvyšování daní, snižování důchodů, snižování sociálních dávek či vládních výdajů musí „hasit“ inflační tlaky či udržet vyrovnaný rozpočet. Ihned po volbách by měla podle Nordhausova a Racionálně oportunistického modelu restriktivní politika nově zvolené vlády snižovat inflaci a tím by mělo docházet k růstu nezaměstnanosti, což má za následek také zvyšování veřejných výdajů.

Diplomová práce má za cíl **analyzovat a vyhodnotit politicko-hospodářský cyklus a jeho dopady na veřejné finance České republiky.**

Cílem práce je aplikovat teorii politicko-hospodářského cyklu na konkrétní podmínky České republiky po roce 1993 a následně verifikovat hypotézy o vlivu termínu voleb na míru inflace a nezaměstnanosti a ověřit tak existenci politicko-hospodářských cyklů v České republice.

Součástí práce je vytvoření a analýza aktuální Phillipsovy křivky pro Českou republiku od roku 1993 do současnosti.

Závěrečná kapitola má za cíl komplexně testovat vliv politicko-hospodářského cyklu na veřejné finance v České republice. V práci je vycházeno z teoretických základů a obecně akceptovaných závěrů v oblasti teorie politicko-hospodářského cyklu, na jejichž základě je pak hodnocen reálný stav v České republice.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou.

V první kapitole je popsán ústavní pořádek České republiky a základní prameny práva. Dále je zde představena moc zákonodárná, která v České republice náleží Parlamentu, moc výkonná, kterou reprezentuje vláda a prezident republiky a moc soudní, která je vykonávána prostřednictvím nezávislých soudů.

Ve druhé kapitole jsou zmíněny nejpoužívanější volební systémy ve světě. První podkapitola pojednává o většinových volebních systémech, které se dále dělí na volební systém prosté většiny, volební systém absolutní většiny a volební systém alternativního hlasování. Druhá podkapitola popisuje proporční volební systémy, které se dělí na proporční systém v klasické podobě a volební systém jednoho přenosného hlasu. Zbylé dvě podkapitoly pojednávají o smíšených a dalších volebních systémech. Nakonec je popsán volební systém v České republice.

Ve třetí kapitole jsou popsány politicko-hospodářské cykly. Na začátku je vysvětlen pojem politický cyklus, hospodářský cyklus a politicko-hospodářský cyklus. V závěrečné části jsou zmíněny jednotlivé modely politicko-hospodářských cyklů a to konkrétně Nordhausův model, Racionální oportunistický model, Hibbsův ideologický model a Racionální ideologický model.

Ve čtvrté kapitole jsou testovány politicko-hospodářské cykly v České republice. Je zde zkoumán pomocí modelu Alesiny a Roubiniho a modelu Galeottiho a Salforda vliv termínu voleb na míru inflace. Předmětem dalšího zkoumání vlivu termínu voleb je míra nezaměstnanosti. V další kapitole je zkoumána platnost aktuální Phillipsovy křivky pro Českou republiku v letech 1993 až 2012.

Na závěr je provedeno komplexní testování vlivu politicko-hospodářského cyklu na veřejné finance v České republice. Nejdříve jsou podrobně analyzovány výsledky voleb v letech 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010. Poté je rozebrán vývoj vládnoucích stran a jejich dopady na veřejné finance. Dále je hodnocena bilance státního rozpočtu, struktura státního dluhu, vývoj státního dluhu v závislosti na termínu voleb a vývoji HDP.

1 POLITICKÉ PROSTŘEDÍ V ČESKÉ REPUBLICE

1.1 Ústavní pořádek

Ústavní pořádek České republiky je souhrn základních pramenů práva, který zaručuje základní práva a svobody a nastavení politického systému v České republice. Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítající násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů. Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním.

Základním zákonem České republiky je zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky (dále jen Ústava). Je tvořena preambulí a 8 hlavami. Ty jsou věnovány základním ustanovením, moci zákonodárné, moci výkonné, moci soudní, Nejvyššímu kontrolnímu úřadu, České národní bance a územním samosprávám. Ústava České republiky může být měněna pouze ústavními zákony.

Součástí ústavního pořádku České republiky je dále Listina základních práv a svobod (dále jen Listina). Jedná se o zákon č. 2/1993 Sb., ze dne 16. prosince 1992. Je tvořena preambulí, 6 hlavami a 44 články, které zaručují základní práva občanů, uznává práva a svobody, vymezují vztah mezi státem a občanem. Z hlediska právní síly je srovnatelná s ústavními zákony.

Podle první hlavy Ústavy, ve které jsou vymezena základní ustanovení, je Česká republika svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, dodržující závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Druhou hlavou Ústavy je moc zákonodárná. Ta v České republice náleží Parlamentu. Parlament je tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let. Senát má 81 senátorů, kteří jsou voleni na dobu šesti let. Každé dva roky se volí třetina senátorů.

Podle článku 41 Ústavy mohou poslanci, skupiny poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku podávat návrhy zákonů. Ty se podávají Poslanecké sněmovně k projednání. Pokud Poslanecká sněmovna vysloví s návrhem zákona souhlas, postoupí ho Senátu bez zbytečného odkladu. Senát

projedná návrh zákona a usnese se k němu do třiceti dnů od jeho postoupení. Senát svým usnesením návrh zákona schválí nebo zamítne nebo vrátí Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy anebo vyjádří vůli nezabývat se jím. O přijetí zákona dále rozhoduje prezident republiky. Ten má právo vrátit s odůvodněním přijatý zákon, s výjimkou zákona ústavního. O vráceném zákonu hlasuje Poslanecká sněmovna znovu.

Třetí hlava Ústavy je věnovaná moci výkonné. Ta je v České republice vykonávána prezidentem republiky a vládou. Prezident republiky je hlavou státu, je volen v přímých volbách. Do roku 2008 byl volen nepřímo poslanci a senátory. Od ledna 2013 volí hlavu státu občané. Volba prezidenta se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Navrhovat kandidáta je oprávněn každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let, podpoří-li jeho návrh petice podepsaná nejméně 50 000 občany České republiky. Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů. Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.

Jednou z nejdůležitějších činností prezidenta je například zastupování státu navenek, ratifikování mezinárodních smluv, jmenování členů Bankovní rady České národní banky, jmenování soudců, udělování amnestií a vyhlašování termínů voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu. Prezident republiky dále například jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi, svolává zasedání Poslanecké sněmovny, rozpouští Poslaneckou sněmovnu, jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy. Prezident také odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení. Podle článku 65 Ústavy nelze prezidenta republiky zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přešůpek nebo jiný správní delikt. Prezident republiky může být stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě žaloby Senátu. Trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt. Trestní stíhání pro trestné činy spáchané po dobu výkonu funkce prezidenta je navždy vyloučeno.

Vrcholným orgánem moci výkonné je v České republice podle Ústavy vláda. Skládá se z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně. Předsedu vlády jmenuje prezident republiky a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů. Podle článku 71 Ústavy může také vláda předložit Poslanecké sněmovně žádost

o vyslovení důvěry. Vláda může v rámci zákonů a k jejich rozšíření vydávat nařízení. Sestavuje také státní rozpočet a státní závěrečný účet.

Čtvrtá hlava Ústavy je věnovaná moci soudní. Ta je v České republice vykonávána jménem republiky prostřednictvím nezávislých soudů. Soudci mají být při výkonu své funkce nezávislí a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Soustavu soudů v České republice tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy. Na dodržování Ústavy dbá Ústavní soud, jenž se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenováni na dobu deseti let.

2 VOLEBNÍ SYSTÉMY

Podle Cabady a Ženíška[4] se politický systém v demokratickém prostředí neobejde bez možnosti svobodného výběru. Jednu z hlavních podob tohoto výběru představují volby do zastupitelských sborů na celostátní či místní úrovni, přičemž míra demokracie je určena právě těmito volbami. Dokonce i v některých nedemokratických režimech se klade značný důraz na výsledky voleb. I když jsou výsledky většinou zmanipulované, pomáhají vládnoucím elitám k upevnění své moci. Obecně lze říci, že volby ve svých rozmanitých podobách jsou jedním z určujících faktorů politického systému a hrají významnou, mnohdy i hlavní roli při tvorbě politického systému dané země.

„Volebními systémy můžeme také rozumět pravidla a mechanismy, pomocí nichž se ve volbách na základě počtu hlasů rozdělují mandáty mezi politické strany či jednotlivé kandidáty.“ [18]

Smyslem volebního systému je pomocí pravidel řídit volební proces. Cílem je tedy zajistit následné převedení konkrétního veřejného mínění do podoby zastupitelského sboru. Volební systém je tedy procedura voleb, která by měla zajistit obsazení mandátů ve voleném zastupitelském shromáždění.

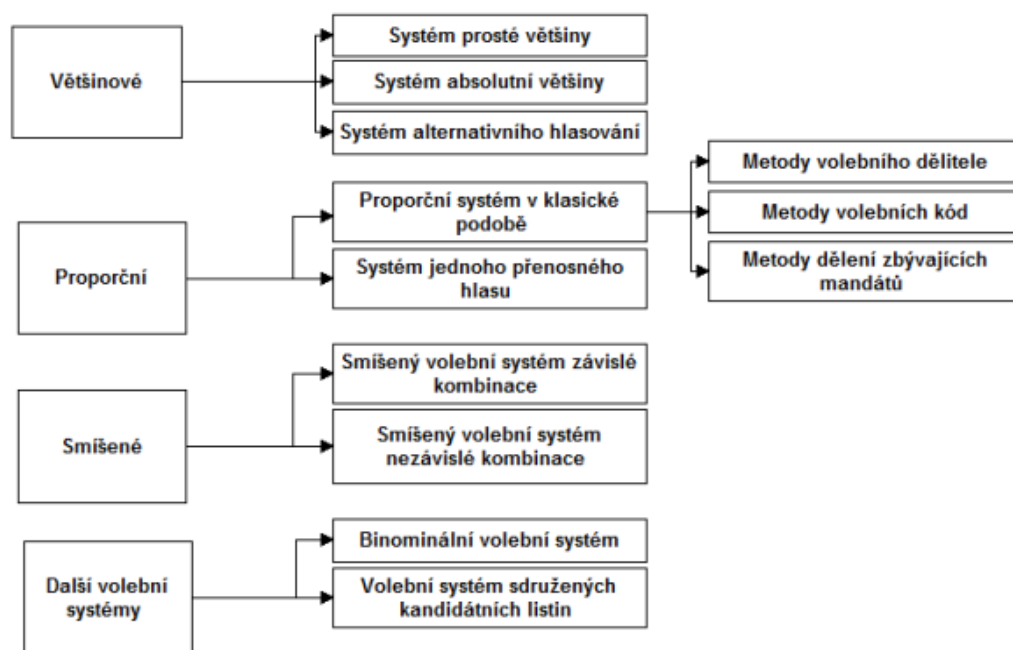
Typologie volebních systémů je velmi komplikovaná. Řada autorů se rozchází v členění volebních systémů. Například Sartori [25] dělí volební systémy na silné a slabé. Slabé nemají na systém politických stran žádný přímý účinek. Oproti tomu silné systémy mají reduktivní účinek na počet politických stran. Dalším autorem, který se zabýval volebními systémy, je Wattenberg [35], který je jedním ze spoluautorů maďarského volebního systému, který patří mezi tzv. supersmíšené volební systémy.

Kvůli této rozptýlenosti názorů jsem se přiklonil ke členění podle České databáze volebních výsledků v evropských státech [27]. Tvůrci této typologie jsou politologové Sokol a Mrklas. Podle těchto autorů jsem znázornil volební systémy v obrázku 1. Zjednodušeně rozdělujeme volební systémy na tři základní typy: většinové volební systémy, proporční volební systémy a smíšené volební systémy. Každá kategorie se dále dělí na další typy. Většinové volební systémy se člení na volební systém prosté většiny, volební systémy absolutní většiny a volební systém alternativního hlasování. Proporční volební systém se dělí na proporční systémy

kandidátních listin a volební systém jednoho přenosného hlasu. Smíšené volební systémy lze rozdělit podle způsobu složení proporčních a většinových složek, přičemž terminologie jednotlivých typů je velmi rozmanitá.

Mezi prvky, které výrazně ovlivňují konkrétní volební systém, lze zejména uvést charakteristiku volebního obvodu, matematickou metodu přepočtu hlasů na mandáty, charakteristiku kandidátní listiny, existenci volební klausule a existenci kompenzačních mandátů.

V případě vlivu volebních systémů na stranický systém můžeme zkoumat míru, v jaké volební systém deformuje vůli voličů. Volební systémy mají v tomto ohledu buď většinový, nebo proporční účinek, tedy jsou výhodnější buď pro velké, nebo pro malé strany anebo jsou (téměř) neutrální.

Obrázek 1: Klasifikace volebních systémů

Zdroj: Vlastní zpracování dle [27]

2.1 Většinové volební systémy

Většinové systémy fungují na principu „vítěz bere vše“. Tento výrok ve své knize uvádí Lebeda [18], znamená to, že ten, kdo vyhraje volby, vyhrává všechny mandáty, které se již nedělí poměrovým způsobem. Pokud je v sázce více mandátů, je i více vítězů. Žádný poměr však mezi nimi nehraje roli. Každý získává svůj jeden mandát bez ohledu na to, kolikrát více či méně obdržel hlasů než některý jiný vítěz.

2.1.1 Volební systém prosté většiny

Volební systém prosté většiny tvoří historicky nejstarší způsob volby. Sokol a Mrklas [27] ve své práci říkají, že ve většině případů je tento systém používán v jednomandátových volebních obvodech. Pokud je kombinován s vícemandátovými volebními obvody, potom se tedy jedná o jeho podtypy s odlišnými názvy. Těmi mohou být blokové hlasování, kumulativní hlasování, bodové hlasování, limitované hlasování, stranické blokové hlasování, volební systém jednoho nepřenosného hlasu. V tomto volebním systému platí pravidlo, že vítězem voleb se v obvodu stává ten kandidát, který obdržel více hlasů než druhý v pořadí a není tedy nutné obdržet absolutní většinu hlasů. Volby se konají v jednom kole voleb, a proto je tento volební systém také někdy nazýván jednokolový většinový volební systém. Tento volební systém dnes není tolik rozšířen. Celkově ve volbách vítězí polická strana, jejíž kandidáti zvítězili ve větším počtu volebních obvodů než kandidáti dalších politických stran.

Dále tito autoři [27] uvádí, že u tohoto volebního systému se může stát i to, že v Parlamentu dostane více mandátů politická strana, která obdržela v celostátním měřítku menší počet hlasů než strana druhá v pořadí. To se stalo například v roce 1974 ve Velké Británii. Labouristé dostali 37,2 % hlasů a 301 mandátů, zatímco konzervatisti obdrželi 37,9 % hlasů, ale jen 297 mandátů.

Tento volební systém se používá pro volby do kolektivních a jednohlavých orgánů.¹Volební systém prosté většiny je rozšířen zejména v anglosaských státech a to zejména v USA, Velké Británii či v řadě jejích bývalých kolonií.

2.1.2 Volební systém absolutní většiny

Podle Cabady a Ženíška [4] je tento volební systém postaven na tom principu, že prostá většina nestačí. K získání mandátu je zapotřebí více jak 50 % všech hlasů, tedy absolutní většiny. Nejčastější variantou je dvoukolové hlasování. Znamená to, že pokud žádný z kandidátů v prvním kole požadovanou absolutní většinu nezíská, koná se kolo druhé, ve kterém většinou stačí ke zvolení většinou prostá většina hlasů. Neplatí to ovšem bez výjimky. Volební systémy absolutní většiny se totiž liší podle toho, zda obsahují tzv. uzavřené nebo otevřené druhé kolo. Postupují-li do druhého

¹ Do kolektivních orgánů řadíme parlamenty a zastupitelstva. Do jednohlavých orgánů patří prezidenti či starostové.

kola pouze první dva neúspěšnější kandidáti z kola prvního, jedná se o uzavřené kolo. Poté je jisté, že vítěz získá nadpoloviční většinu hlasů. Tento způsob řešení konání druhého kola voleb se nejčastěji používá pro prezidentské volby v zemích, kde volí své prezidenty v přímých a všeobecných volbách. V opačném případě mohou do druhého kola postoupit více jak dva kandidáti. Pak hovoříme o tzv. otevřeném druhém kole. Klasicky je tento systém používán ve Francii, kde v parlamentních volbách postupuje do druhého kola každý, kdo v prvním kole získá alespoň 12,5 % hlasů.

2.1.3 Volební systém alternativního hlasování

Volební systém alternativního hlasování bývá podle svého původu rovněž nazýván australským volebním systémem. Sokol s Mrklasem[27] ve své publikaci definují volební systém alternativního hlasování jako systém, jež se vyznačuje určitou složitostí. Název tohoto systému je odvozen od alternativních preferencí, které volič spolu se svojí preferencí označí na svém volebním lístku. Jestliže žádný kandidát nezíská nadpoloviční většinu z prvních preferencí, kandidát s nejnižším počtem těchto preferencí je vyřazen. Hlasy vyřazeného kandidáta jsou pak přiděleny kandidátovi uvedenému v druhé preferenci. A tak se postupuje dále, dokud jeden z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů. Tento systém není tak rozšířený jako předchozí dva volební systémy. Svě zástupce si volí za použití alternativního hlasování Australané (do dolní komory parlamentu) a obyvatelé ostrova Nauru.

2.2 Proporční volební systémy

Proporční, neboli poměrné systémy naopak mandáty rozdělují mezi strany nebo kandidáty v určitém poměru, který vychází z počtu získaných hlasů.

2.2.1 Proporční systém v klasické podobě

Proporční volební systém patří mezi základní typy volebních systémů. Lebeda [18 str. 20] uvádí, že se jedná o systém aplikovaný ve vícemandátových volebních obvodech, kde jsou mandáty stranám přidělovány v určitém poměru. V praxi se tak jedná o opak většinového volebního systému. Podstatou proporčních volebních systémů je rovnováha mezi získanými hlasy a obdrženými mandáty. Teoretickým cílem proporčních volebních systémů tedy je, aby procentuální počet hlasů byl stejný

jako procentuální počet mandátů. V tomto volebním systému pro určení výsledků nestačí prosté sečtení hlasů, jako v případě většinových volebních systémů, ale je nutné použít někdy i náročné metody přepočtu hlasů na mandáty. K zisku mandátu není nutné dostat nejvíce hlasů, ale stačí překonat tzv. přirozený práh, tedy nejnižší procentuální hranici k zisku mandátu ve volebním obvodu. Proporční volební systémy se vyskytují ve dvou základních variantách. Nejrozšířenější je varianta proporčních volebních systémů kandidátních listin, která se dělí podle druhu kandidátních listin. Méně používanou variantou je volební systém přenosného hlasu.

2.2.2 Volební systém jednoho přenosného hlasu

„Volební systém jednoho přenosného hlasu, někdy také jednojmenné přenosné hlasování se od systému kandidátních listin liší tím, že volič volí individuální kandidáty místo politické strany. Volič, podobně jako u alternativního hlasování, obdrží hlasovací lístek se jmény kandidátů a seřadí je podle svých preferencí. Tento volební systém je užíván např. pro volby do dolní komory v Irsku, do jednokomorového parlamentu na Maltě, do australského senátu nebo při komunálních volbách v České republice.“ [4 str. 20]

2.3 Smíšené volební systémy

Třetí skupinou jsou tzv. „smíšené volební systémy“, které se podle Sokola s Mrklasem [27] vyznačují složitou vnitřní strukturou, která kombinuje prvky proporčních volebních systémů i většinových volebních systémů a to prosté většiny nebo absolutní většiny ve dvoukolové variantě a to se všemi jejich náležitostmi. Kombinace těchto prvků se musí vztahovat k jedinému volebnímu systému, který se používá pro volby do jednoho kolektivního orgánu. U tohoto volebního systému není stanoveno, jaký musí být podíl mezi proporční a většinovou složkou smíšeného volebního systému, ale panuje shoda, že odlišně musí být voleno alespoň 5 % mandátů. Smíšené volební systémy stanoví poměr obou složek různě.

Dalšími charakteristickými znaky smíšených volebních systémů je počet hlasů na voliče. Ten většinou disponuje dvěma hlasy pro každou složku zvlášť. U smíšených volebních systémů existují dva základní typy a to smíšený volební systém závislé kombinace a smíšený volební systém nezávislé kombinace. Rozdíl mezi nimi je ve vzájemné závislosti proporční a většinové složky. Smíšené volební systémy se

rozšířily zejména v devadesátých letech 20. století, a to na všech kontinentech. V současné době tyto systémy nepatří mezi nejpoužívanější a jejich „boom“ dnes více méně ustal.

2.4 Další volební systémy

Jak již bylo ukázáno, konkrétní volební systémy jsou sestavovány z mnoha prvků – proměnných. To vede k existenci řady specifických volebních systémů. Těmi se ve své práci zabýval Sokol s Mrklasem [27]. Mezi takové patří tzv. binominální volební systém. Tento volební systém se zrodil v souvislosti s volbami v roce 1988 v tehdy se demokratizujícím Chile. Podle tohoto systému jsou kandidáti voleni ve dvoumandátových volebních obvodech. Kandidují v rámci stranických kandidátních listin. Kandidátka, která získá nejvíce hlasů, obdrží první mandát a kandidátka s druhým nejvyšším počtem hlasů mandát druhý. V případě, že volební zisk nejsilnější kandidátní listiny dvakrát převyšuje počet hlasů druhé nejsilnější kandidátní listiny, pak vítězná kandidátka získá oba mandáty. Volič má možnost dávat v rámci kandidátní listiny preferenční hlasy jednomu ze dvou kandidátů a zvolen je kandidát s nejvyšším počtem preferenčních hlasů.

Jako historický a ojedinělý systém můžeme označit volební systém sdružených kandidátních listin. Ten byl používán ve Francii v letech 1951 a 1956. Kandidátní listina byla brána jako celek a pokud získala ve vícemandátových volebních obvodech nadpoloviční většinu hlasů, obdržela všechny mandáty, které na daný volební obvod připadaly. Pokud však žádná z kandidátních listin požadovanou většinu nedostala, potom byly mandáty rozděleny mezi kandidátní listiny proporcčně podle počtu obdržených hlasů.

2.5 Volební systém v České republice

Volby do Poslanecké sněmovny a Senátu se v České republice řídí zákonem č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky (dále jen zákon o volbách). Podle tohoto zákona se do Parlamentu České republiky volí na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Do Poslanecké sněmovny se volí podle zásad poměrného zastoupení, do Senátu se volí podle zásad většinového systému.

Voličem je státní občan České republiky, který alespoň druhý den voleb dosáhl věku nejméně 18 let. Překážkou výkonu volebního práva je omezení z důvodu ochrany zdraví lidu a zbavení občana způsobilosti k právním úkonům. Volební právo mají všichni občané České republiky, bez ohledu na to, zda mají bydliště na území státu či nikoli. Pasivní volební právo pro Poslaneckou sněmovnu vzniká ve věku 21 let, pro Senát je od 40 let věku.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny jsou podle Ústavy dodržovány zásady poměrného volebního systému. Území České republiky je rozděleno do 14 volebních krajů, které jsou shodné s vyššími územně samosprávnými celky. Mandáty jsou rozděleny stranám, které na celostátní úrovni překročily hranici pěti procent z celkového počtu platných odevzdaných hlasů. Pro koalice politických stran platí pravidlo, že koalice dvou stran musí získat nejméně 10 % hlasů, koalice tří stran musí získat nejméně 15 % hlasů, koalice čtyř a více stran musí získat nejméně 20 % hlasů.

Podle stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky [23] jsou mandáty ve volebních krajích stranám a koalicím, které překročily stanovenou uzavírací klauzuli, rozděleny na základě d'Hondtova systému. Tato přepočítávací metoda je v současnosti v praxi nejpoužívanější a má řadu modifikací. V České republice se používá od roku 1990 k výpočtu rozdělení mandátů v obecních zastupitelstvech, od roku 2000 ve volbách do zastupitelstev krajů, od roku 2002 ve volbách do Poslanecké sněmovny a od roku 2004 ve volbách do Evropského parlamentu. d'Hondtova metoda rozděluje všechny disponibilní mandáty v jednom skrutiniu.

Podle Českého statistického úřadu [8] podstata této metody spočívá v tom, že se počet hlasů pro každou stranu jednotlivě dělí postupně čísly ze stanovené číselné řady (tzv. „volební dělitel“), počet vypočtených podílů je limitován počtem kandidátů této strany. Tyto podíly se posléze seřadí od nejvyššího k nejnižšímu a vznikne tak řada tolika podílů, kolik se v daném volebním obvodu rozděluje mandátů. Mandáty se přidělí stranám v pořadí, v jakém jsou seřazeny hodnoty „jejich“ vypočtených podílů hlasů. Hlavní modifikace d'Hondtovy metody se od sebe liší použitím řady čísel, kterými se hlasy postupně dělí, tedy odlišnost je v použití volebního dělitele. Pro komunální volby až do roku 2001 se používala řada dělitelů přirozených lichých čísel, která počínala od čísla 1 (řada 1, 3, 5, 7 atd.).

Od roku 2001 se pro komunální volby používá, stejně jako pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a do Evropského parlamentu, řada přirozených po sobě jdoucích čísel, která začíná číslem 1 (řada 1, 2, 3, 4 atd.). Pro volby do zastupitelstev krajů se používá řada dělitelů počínající číslem 1,42 (cca $\sqrt{2}$) a pokračující řadou přirozených celých čísel (řada 1.42, 2, 3, 4 atd.).²Jednotlivým subjektům je potom přiděleno tolik mandátů, kolikrát se jejich výsledek objevil v porovnávané řadě.

Ve volbách do Senátu jsou podle Ústavy dodržovány zásady většinového volebního systému. Česká republika je podle zákona o volbách³ rozdělena do 81 volebních obvodů. V každém obvodu je volen jeden senátor. Senátoři jsou voleni s využitím dvoukolového většinového systému. V prvním kole je kandidát zvolen senátorem v případě, že získal více než padesát procent z celkového počtu platných odevzdaných hlasů v daném obvodě. V případě, že žádný z kandidátů nezískal více než padesát procent, koná se za týden druhé kolo, do kterého postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem získaných platných hlasů v prvním kole. Ve druhém kole stačí ke zvolení prostá většina hlasů.

„V případě podezření na neplatnost voleb se může každý občan či politická strana domáhat ochrany podle občanského soudního řádu. Návrh je potřeba podat nejpozději 10 dnů po vyhlášení výsledků voleb Státní volební komisi. O návrhu rozhoduje Nejvyšší soud České republiky. Ústavní soud rozhoduje v opravném prostředku proti ověření volby poslance nebo senátora příslušným orgánem komory. V nález rozhodne, zda byl poslanec či senátor platně zvolen.“[23]

² Podle zákona č. 247/1995 Sb. §24 - § 55

³ Podle zákona č. 247/1995 Sb. §56 - § 80

3 POLITICKO – HOSPODÁŘSKÉ CYKLY

Pojem politickou-hospodářský cyklus patří podle autorů Nordhause a Samuelsona [24] do oblasti sféry „governmentfailure“ – vládní selhání. Východiskem je, že vládnutí je profese jako každá jiná. Člověk, který hledá zaměstnání v politice, hledá především vlastní prospěch. Znamená to, že politici se snaží své místo udržet a tomuto cíli podřizují svá jednání – získanou moc používají přednostně k maximalizaci vlastního užitku.

Podle Holmana [14 str. 628] je cílem každé vlády udržet nízkou nezaměstnanost. Ta zvyšuje popularitu vládních politiků. Nízké nezaměstnanosti musí vláda dosáhnout zvýšením agregátní poptávky. Snížení nezaměstnanosti je však jen dočasné a má za následek zvýšení inflace. Kdyby se oba efekty ze zvýšení poptávky – pokles nezaměstnanosti i růst inflace – dostavovaly ve stejnou dobu, vlády by se zdráhaly podněcovat poptávku. Jenže růst agregátní poptávky nejprve sníží nezaměstnanost a teprve s určitým časovým zpožděním zvýší inflaci. Vlády intuitivně poznají, že příjemný účinek - pokles nezaměstnanosti - se dostaví dříve, než nepříjemný účinek – inflace.

Proto má vláda tendenci zvyšovat výdaje před volbami s cílem snížit nezaměstnanost. Po volbách díky tomu dojde k zvýšení inflace. Tu však musí vláda snižovat pomocí restriktivní fiskální politiky. Toto manipulování však zatěžuje veřejné finance. Proto jsem se rozhodl zkoumat v dalších kapitolách vliv termínu voleb na míru inflace a nezaměstnanosti.

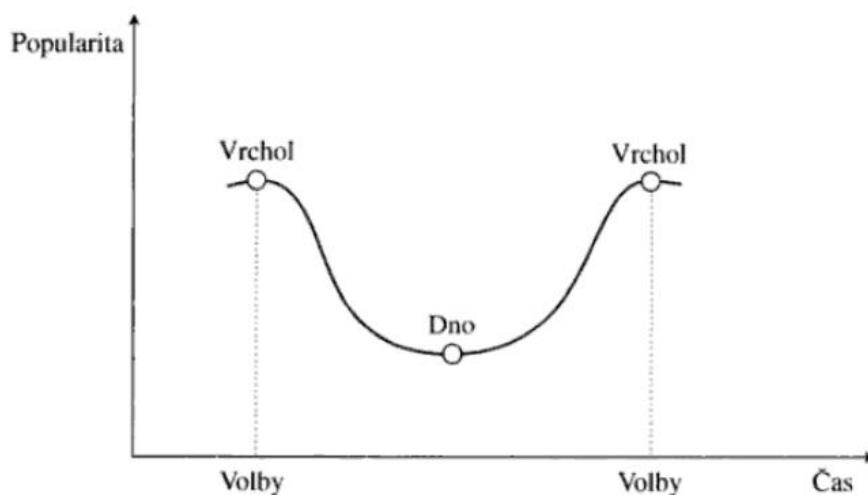
3.1 Politický cyklus

První složkou politickou-hospodářského cyklu je politický cyklus, který bude vysvětlen v následující podkapitole. Politický cyklus má dvě hlavní příčiny, jednak snahu realizovat pozitivní opatření k datu voleb a jednak nutnost řešit určité problémy bez ohledu na termín voleb. Délka politického cyklu je na rozdíl od délky ekonomického cyklu předem známa.

Slaný [26 str. 120] ve své publikaci uvádí, že každá vláda chce znát časová zpoždění související s určitým opatřením, neboť její znovuzvolení je přímo závislé na úspěších jí prosazované hospodářské politiky. Nově nastupující vláda se snaží nepopulární opatření sloužící podle jejího názoru ekonomické prosperitě vtěsnat do

prvních dvou let svého mandátu. Druhá část volebního období již směřuje k dalším volbám tak, aby v rozhodné době před volbami vzrostla popularita vlády na maximum. Vláda se v tomto období snaží zalíbit voličům a v řadě případů bez ohledu na potřeby ekonomiky se snaží zahájit proces „sbírání hlasů“ do dalšího volebního období.

Politický (volební) cyklus znázorňuje následující obrázek 2, kde na ose *x* je znázorněno časové rozložení 4 let a osa *y* znázorňuje popularitu.

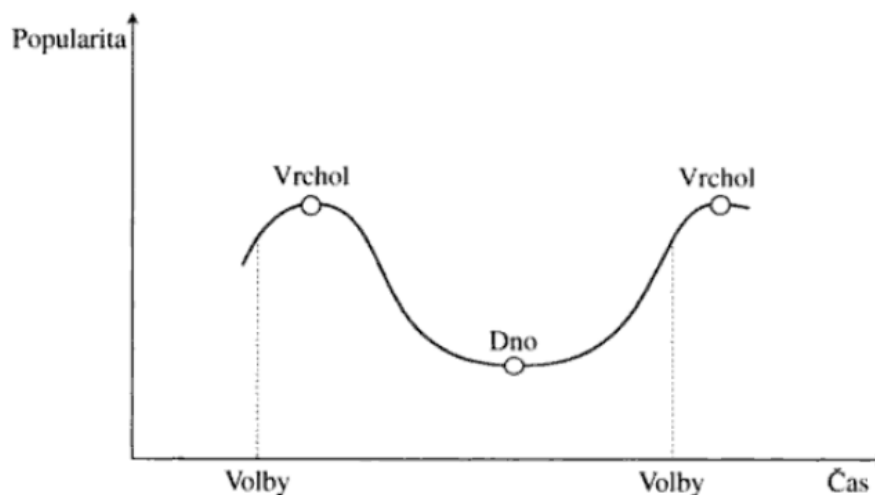

Obrázek 2: Politický cyklus

Zdroj: [26 str. 121]

Pokud jde o průběh křivky, politický cyklus se vyvíjí v podstatě ve shodě s cyklem ekonomickým. Při správném načasování má politický cyklus vrchol v době voleb a dno přibližně ke konci poloviny období.

Skutečnost je však poněkud složitější a křivka popularity nebude mít vždy tento ideální průběh. Následující obrázek 3 ukazuje jednu z možných alternativ, kdy vlivem špatně odhadnutého časového zpoždění došlo k poruše v politickém cyklu, čímž se vytváří prostor pro opozici. V takovémto případě se jedná o zpoždění politického cyklu.

Obrázek 3: Zpoždění politického cyklu

Zdroj: [26 str. 121]

3.2 Politicko-hospodářský cyklus

Politický cyklus, jak již bylo výše v textu zmíněno, je jednou stranou politicko-hospodářských cyklů. Následující text se věnuje druhé straně, a to hospodářskému cyklu. Dle autora Holmana [15] začala historie hospodářských cyklů až s rozvojem průmyslu v Evropě. V dřívějších zemědělských ekonomikách, pokud je pominuto střídání dobrého a špatného počasí, cykly nebyly známy. V průmyslových zemích se však již od začátku 19. století začaly vyskytovat recese, které se projevovaly poklesem odbytu a výroby a růstem nezaměstnanosti. Bylo patrné, že hospodářský růst neprobíhá hladce, ale střídají se v něm fáze recese a expanze.

Pokud je skutečný reálný HDP nižší než potenciální, znamená to, že národní hospodářství plně nevyužívá své výrobní zdroje, které má k dispozici. V takové situaci zpravidla vykazuje značnou míru nedobrovolné nezaměstnanosti. V situaci, kdy reálný HDP je vyšší než potenciální, jsou disponibilní ekonomické zdroje přetěžovány a ekonomika hledá cestu obnovy rovnováhy ve zvýšení míry inflace.

Rakouský ekonom a filosof Ludwig von Mises [21] spolu s dalšími rakouskými ekonomy vydali články zabývající se tématy rakouské teorie hospodářských cyklů (Austrian Business Cycle – ABCT), ve kterých zkoumali vliv zasahování či nezasahování vlád do hospodářských krizí.

Zabývali se především malou krizí z let 1920–1921⁴ ve Spojených státech amerických, o které veřejnost mnoho neví. Příčinou této krize byl mohutný tisk peněz, který způsobil neudržitelný boom. Poté následoval obrovský krach. Nebyl to ledajaký krach. Nezaměstnanost vyskočila ze 4 % na 12 % a HDP se propadlo během roku o 17 %. Průmyslová produkce se propadla za rok o 30 % a spotřebitelské ceny spadly o 16 %. Krach byl oproti Velké hospodářské krizi větší, roční pád spotřebitelských cen během Velké krize byl nejhůře 11 %, průmyslová produkce spadla o 53 %, ale za 3,5 roku mezi srpnem 1929 a březnem 1933. Deprese ovšem nenastala. Naopak do roka už o krizi nikdo nevěděl.

Druhým velkým otřesem byla hospodářská krize ve 30. letech, která vešla do historie pod názvem Velká deprese. Tu blíže popisuje Ludwig von Mises ve své Rakouské teorii hospodářských cyklů [21]. Po „vyčištění“ trhu v letech 1920 a 1921 nastaly v USA podmínky pro zdravý a udržitelný růst. Dvacátým létům 20. století se právem začalo přezdívat burácející dvacátá lét. Henry Ford začal masovou výrobu aut, stavěly se mrakodrapy. Auta, biografy, telegrafy přestaly být luxusním zbožím, ale záležitostí pro široké vrstvy. V této době byla cenová hladina stabilní. Přesto inflace měřená ne jako pohyb cen, ale jako nárůst peněžní zásoby byla značná. Došlo k nárůstu peněžní zásoby nejen množstvím hotovosti, ale i bezhotovostními peněžními substituty. Došlo také ke známé bublině na akciových trzích, kdy například akciový index DJIA vzrostl z 64 bodů v roce 1921 až na 381 bodů v roce 1929. Jednalo se o téměř šestinásobek. Pak došlo k prvnímu zaškobrtnutí v září a pak všeobecně známému černému úterku 29. října 1929.

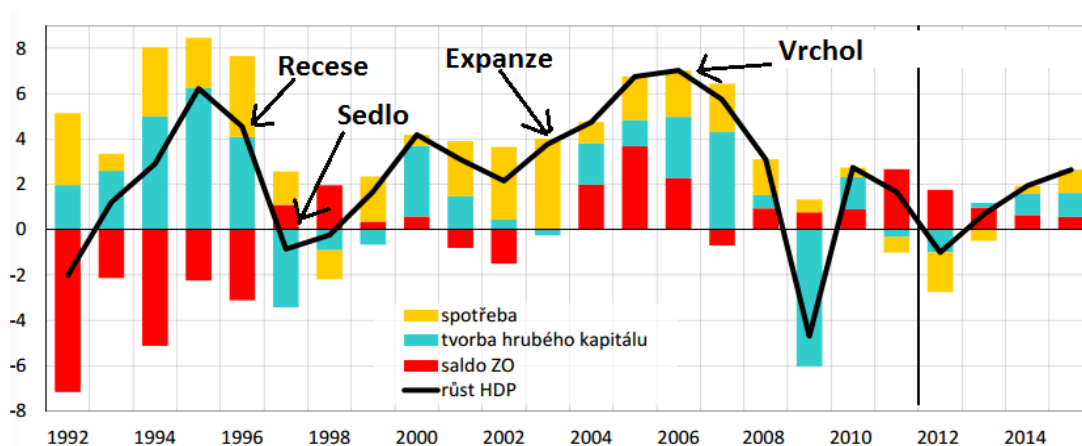
Způsob řešení Velké hospodářské krize byl však velmi rozdílný. V krizi v letech 1920-21 prezident Harding snížil státní výdaje o polovinu. Při Velké hospodářské krizi prezident Hoover zvýšil státní výdaje o 42 %, tím samozřejmě klesaly i daňové příjmy. Tyto státní výdaje šly na věci jako známá Hooverova přehrada. Vedle masivního fiskálního stimulu Hoover zastával další keynesiánskou tezi, že aby si lidé mohli kupovat výrobky, je potřeba jim platit vysoké platy. Například nezaměstnanost v roce 1933 dosáhla neuvěřitelných 28 %.

Tímto započal ve všech průmyslových zemích hluboký a celé desetiletí trvající pokles výroby a zaměstnanosti. Někdy se také objevuje názor, že Ameriku z Velké hospodářské krize vytáhla až Druhá světová válka.

⁴ Nejednalo se o známou Velkou hospodářskou krizi ze 30. let.

Empirická pozorování hospodářských cyklů vedla k jednomu zjištění. „Hospodářské cykly nemají žádnou pravidelnou periodu. Někdy přijdou recese v krátké době za sebou, jindy je mezi nimi dlouhé období růstu.“ [15]

Pro zobrazení hospodářských cyklů v České republice je znázorněn vývoj reálného HDP na obrázku 4 od roku 1992 s prognózou do roku 2014, na kterém jsou vyznačeny jednotlivé fáze hospodářského cyklu.

Obrázek 4: Vývoj reálného HDP v České republice v letech 1992-2014

Zdroj: Vlastní zpracování dle [8]

Politickou-hospodářský cyklus

„Základním východiskem pro podrobnější analýzu politicko-ekonomického cyklu je existence politického trhu, na kterém působí politici a voliči. Vláda také musí být potenciálně schopna svými opatřeními manipulovat ekonomikou. Politici sdružení v politických stranách se snaží dostat k moci a tu si udržet. Maximalizace užitku politiků spočívá tedy v tom, že se snaží maximalizovat počet hlasů získaných ve volbách.“ [39 str. 124]

Pokud lze zvyšování poptávky přirovnávat k popíjení alkoholu, snižování poptávky lze naopak přirovnat k užívání hořké pilulky. Nejprve cítíme nepříjemnou chuť, ale později léčivé účinky. Snižování agregátní poptávky tedy nejprve zvýší nezaměstnanost a teprve s časovým odstupem sníží inflaci. To znamená, že nepříjemný účinek – růst nezaměstnanosti – se dostaví dříve než příjemný účinek – pokles inflace. Proto má vláda tendenci snižovat výdaje po volbách.

„Toto chování, kdy vlády střídavě s periodicitou volebního období zvyšují a zase snižují státní výdaje, nazýváme politickým cyklem. Takový politický cyklus má ovšem

dopad na skutečný hospodářský cyklus. Tím, že střídavě zvyšuje a snižuje poptávku, přispívá politický cyklus k většímu rozhoupávání hospodářského cyklu.“[14 str. 628]

Slaný [26 str. 122] ve své podrobnější analýze politicko-ekonomického cyklu vychází z reálného faktu, že politici se sdružují ve stranách. Ty se podle chování rozlišují na strany oportunistické a ideologické.

Oportunistické strany jsou takové strany, které se snaží zapůsobit na všechny voliče bez ohledu na jejich politické zařazení. U těchto stran se předpokládá snaha o maximalizaci své popularity vytvářením znatelných ekonomických cyklů v průběhu jednoho volebního období. Znamená to, že populární opatření přicházení před volbami, nepopulární se odkládají na doby po volbách.

Ideologické strany jsou stranami, které se zaměřují pouze na voliče určité politické orientace, nikoliv na celou veřejnost. Znamená to, že tyto strany se orientují přednostně na řešení problémů zajímavých jejich voliče, tj. v klasickém pravolevém spektru. Levicového voliče zajímá více nezaměstnanost, oproti tomu pravicového voliče trápí více problém inflace. U ideologických stran se politicko-hospodářský cyklus nesoustřeďuje pouze do jednoho volebního období, jde spíše o to, jak se v ekonomice projeví střídání pravicových a levicových vlád.

Při formulaci cílů jsou předpokládány rozdílné preference politických stran. Při formulaci preferencí jednotlivých stran se většinou vychází ze schématu vytvořeného Kirschenem[39] v roce 1964, ve kterém přiřazuje třem typům stran a to levicovým (sociálně demokratickým, sociálním a stranám práce), stranám středu a stranám pravicovým (konzervativním) ve dvanácti úrovních významné ekonomické cíle. Toto rozdělení vzniklo na základě syntézy provedené na osmi nejvýznamnějších evropských zemích v roce 1964. Jak můžeme vidět v tabulce 1, v klasickém pravolevém spektru levicového voliče zajímá více nezaměstnanost, pravicového více problém inflace.

Tabulka 1: Preference politických stran podle významu ekonomických cyklů

	LEVICE	STŘED	PRAVICE
1	Plná zaměstnanost	-	Stabilita cen
2	Spravedlivé rozdělení důchodů	-	-
3	-	Stabilita cen	-
4	Růst ekonomiky	-	-
5	-	Hospodářský růst	Vyrovnaná platební bilance
6	-	Plná zaměstnanost	-
7	-	Spravedlivé rozdělení	-
8	Cenová stabilita	-	Růst ekonomiky
9	-	Vyrovnaná platební bilance	Plná zaměstnanost
10	-	-	-
11	Vyrovnaná platební bilance	-	-
12	-	-	Spravedlivé rozdělení důchodů

Zdroj: [39 str. 126]

Obrácenou stranou mince v politicko-ekonomickém cyklu jsou podle Slaného [26 str. 123] voliči. Voliči jsou v modelech politicko-ekonomického cyklu chápáni buď jako racionální, nebo jako neracionální.

Racionální voliči při svém rozhodování zvažují všechny dostupné informace, hodnotí budoucí chování strany a její chování v minulosti. Svá očekávání vytvářejí racionálně, což znamená, že dokážou předvídat důsledky vládních opatření a adaptovat se na ně.

Neracionální voliči jsou ti, kteří nesplňují výše uvedená kritéria racionálního voliče. Z tohoto pojetí vyplývá jedno důležité omezení – tam, kde v modelech vystupují racionální voliči, nemohou vlády vyvolávat změny reálných veličin (produkci a zaměstnanost), mohou pouze měnit nominální charakteristiky (inflaci a transfery). U neracionálních voličů může vláda ovlivnit i reálné ekonomické ukazatele.

Podle Žáka [39 str. 127] není problematika voličů v modelu politicko-hospodářského cyklu tak jednoznačná jako je tomu u stran. Na politickém trhu maximalizují voliči svůj užitek – problém je v tom, co znamená pro voliče maximalizace užitku. Když je vycházeno z Phillipsovy křivky, pak optimum každého voliče představuje jeden konkrétní bod na této křivce. Vzhledem ke skutečnosti, že z tvaru této křivky vyplývá nemožnost dosažení obou cílů zároveň. Každý volič tedy

musí rozhodnout, zda je ochoten slevit spíše v otázkách nezaměstnanosti či v otázkách inflace.

3.3 Modely politicko-hospodářských cyklů

Spěváček [28 str. 92] se ve své práci zabývá rozdělením stran na prospěchářské a ideologické a voličů na racionální a neracionální.

Tím dává možnost popsat čtyři typy modelů politicko-ekonomického cyklu. Všechny modely se při analýze politicko-hospodářského cyklu opírají o Phillipsovu křivku. U racionálních voličů je křivka dlouhodobá. V modelech s neracionálními voliči je křivka krátkodobá. Všechny čtyři typy modelů jsou přehledně znázorněny v tabulce 2.

Tabulka 2: Modely politicko-hospodářského cyklu

		Politické strany	
		Oportunistické	Ideologické
Voliči	Racionální	Racionálně oportunistický model	Racionálně ideologický model
	Neracionální	Nordhausův model	Hibbsův ideologický model

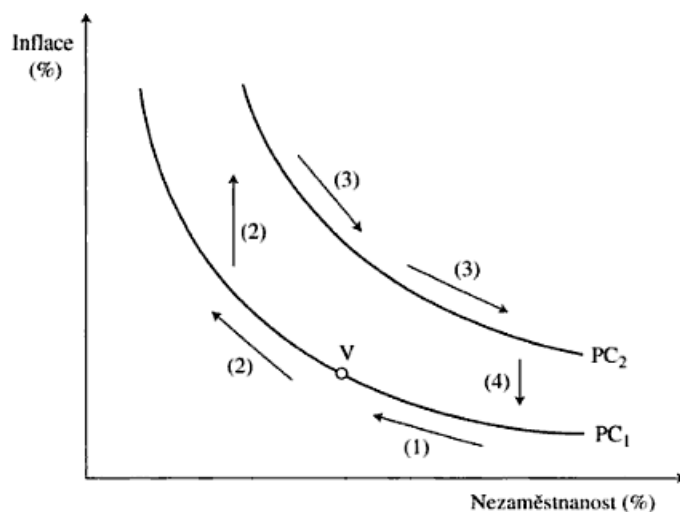
Zdroj: [28 str. 92])

3.3.1 Nordhausův model

Nordhausův model je historicky prvním modelem. Vznikl v roce 1975a vychází z předpokladů oportunistických stran a neracionálních voličů. Podrobněji se tímto modelem zabývá Slaný [26 str. 123]. Tvrdí, že model funguje za následujících podmínek: „*Ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou, inflační očekávání jsou přizpůsobivá, inflace je přímo kontrolována politiky, politici jsou oportunističtí, voliči hodnotí vládu podle vývoje, nikoli podle očekávání a termín voleb je dán.*“

V důsledku iracionality voličů je vláda schopna ovlivnit nejen nominální, ale i reálné ekonomické veličiny. Nordhaus proto sleduje i vývoj produktu jako veličinu inverzní k nezaměstnanosti a dochází k následujícímu popisu cyklu. Vláda se snaží expanzí před volbami vytvořit podmínky pro rychlejší ekonomický růst – pokles nezaměstnanosti, čímž získává popularitu a hlasy voličů. V období po volbách narůstají inflační tlaky a vláda je restriktivní politikou eliminuje. Dochází k přechodu na nižší Phillipsovu křivku a začíná opět předvolební expanze. Dochází tak

k pravidelným střídáním vládní expanze a restrikce, které mají také vliv na veřejné finance. Celý cyklus lze demonstrovat takto obrázkem 5.

Obrázek 5: Nordhausův model

Zdroj: [26 str. 124]

Poznámka: [26 str. 123]

V – termín voleb,

PC₁, PC₂ – Phillipsovy křivky období 1 a 2,

1 – důsledky předvolební expanze snižující nezaměstnanost a zvyšující inflaci,

2 – povolební inflační růst a přechod na vyšší PC (změna inflačních očekávání),

3 – restriktivní politika k potlačení inflace s následným dopadem na růst nezaměstnanosti,

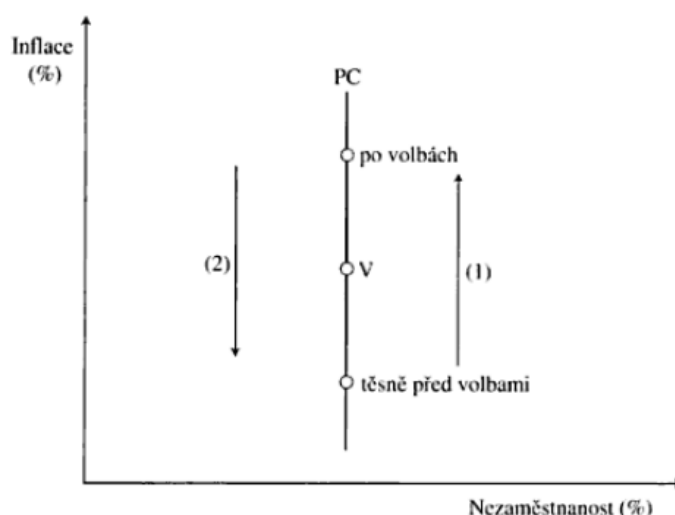
4 – přechod na nižší PC a počátek předvolební expanze.

3.3.2 Racionální oportunistický model

V tomto případě se jedná o skupinu modelů vytvářených od roku 1986, za nimiž stojí řada autorů (např. K.Rogoff, A.Sibert, T. Persson, G. Tabellini). Jde o modely s oportunistickými stranami a racionálními voliči. Výchozí předpoklady jsou následující: „*Ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou, inflační očekávání jsou racionální, inflace je přímo kontrolována politiky, politici jsou oportunističtí, voliči volí takového kandidáta, od něhož racionálně očekávají maximální užitek a termín voleb je dán.*“ [26 str. 124]

Slaný [26] tento přístup rozděluje ještě do dvou příkladů. V prvním platí hypotéza, že vláda nemůže měnit reálné veličiny a tak jedinou pohyblivou veličinou

v závislosti na volebním cyklu je inflace. Toto vyplývá z dlouhodobého pojetí politického cyklu jako kolmice k ose „ x “ (přirozená míra nezaměstnanosti). Druhý příklad navíc pracuje s předpokladem, že existuje asymetrie v informovanosti politiků a voličů. Politici znají své kompetence, voliči však o nich nevědí. Je to právě tato asymetrie, která dovoluje i v tomto modelu konstruovat cykly. Ty se projevují nejen v nominálních, ale také v reálných veličinách. Inflace v důsledku expanzivní předvolební politiky roste a v důsledku mezivolební restrikce se snižuje. Je také důležité zmínit, že vlády na restrikci i expanzi musí vynaložit finanční prostředky, které se projeví ve veřejných financích. Tento model popisuje chování shodné s Nordhausovým. Graficky lze celou situaci popsat obrázkem 6.

Obrázek 6: Racionální oportunistický model

Zdroj: [26 str. 125])

Poznámka: [39 str. 128]

V – termín voleb,

PC – dlouhodobá Phillipsova křivka,

1 – rostoucí inflace jako důsledek předvolební expanzivní politiky,

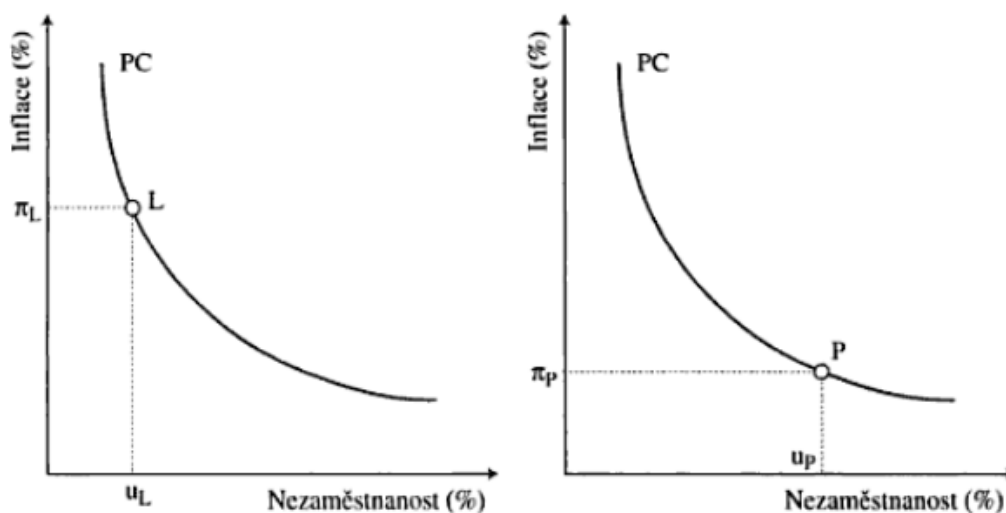
2 – pokles inflace v důsledku mezivolební restrikce.

3.3.3 Hibbsův ideologický model

Tento model s neracionálními voliči vytvořili v roce 1977 Američané Douglas a Hibbs Jr. [15] a v následujících letech jej několikrát rozpracovali. V Hibbsově modelu, ač vychází z celé řady předpokladů jako modely předešlé, je možné se setkat poprvé s pojmem ideologických stran. Levicové strany se zaměřují více na

odstranění nezaměstnanosti, pravicové pak na omezení inflace. Hibbsův ideologický model je možno použít po splnění těchto předpokladů. Ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou, inflační očekávání jsou přizpůsobivá, inflace je přímo kontrolována politiky, politici jsou ideologičtí v tom smyslu, že různé strany maximalizují různé cíle, voliči si uvědomují ideologické rozdíly stran a volí tu, která jim nabízí přitažlivější (jimi preferovanou politiku), a termín voleb je dán. [26 str. 125]

Pokud se tedy voliči chovají neracionálně a tvoří tedy svá očekávání adaptivně, můžeme tedy stejně jako v Nordhausově modelu použít krátkodobou Phillipsovu křivku. Podle Žáka [39 str. 130] si každá vláda na této křivce v souladu se svým ideologickým zaměřením zvolí bod, kterého se snaží svou politikou dosáhnout a udržet. Vládnoucí strana může totiž trvale udržovat nejen zvolenou míru inflace, ale vzhledem ke sklonu PC i zvolené tempo růstu a míru nezaměstnanosti, tj. levicové vlády zvolí bod s vysokou inflací a nízkou nezaměstnaností, pravicové naopak bod s nižší inflací a vysokou mírou nezaměstnanosti. Situaci znázorňuje následující obrázek 7, na kterém je dokumentován i efekt střídání levicových a pravicových vlád právě pohybem po PC.

Obrázek 7: Hibbsův ideologický cyklus

Zdroj:[26 str. 126]

Poznámka: [39 str. 129]

PC – Phillipsova křivka,

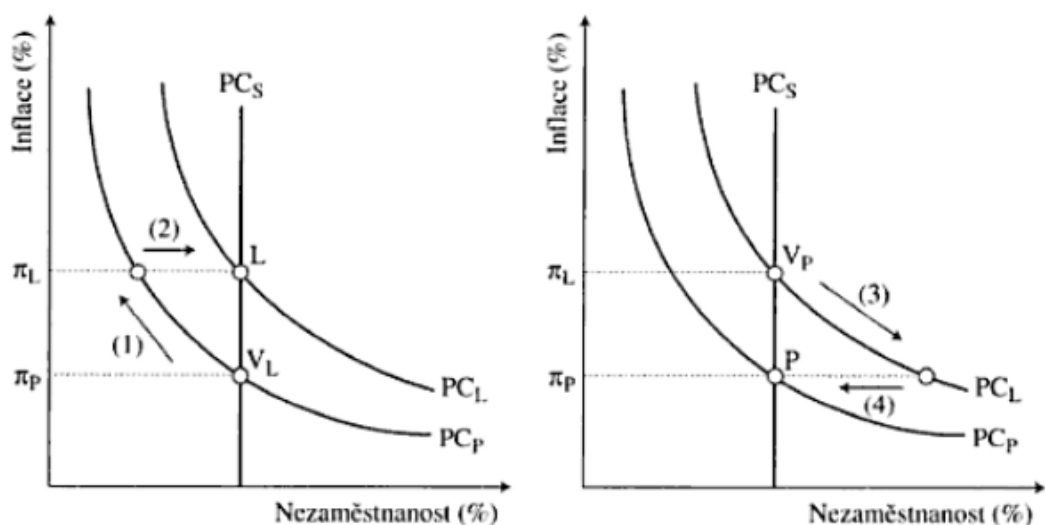
π_p – míra inflace pravicového programu,

π_L – míra inflace levicového programu,
 L – cílový stav ekonomiky levicové vlády,
 P – cílový stav ekonomiky pravicové vlády.

3.3.4 Racionální ideologický model

Tento model se od Hibbsova modelu liší pouze předpokladem o racionalitě voličů. Racionální ideologický model pracuje s ideologickými stranami a racionálními voliči. Při použití tohoto modelu musí být splněny tyto předpoklady: „*Ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou, inflační očekávání jsou racionální, inflace je přímo kontrolována politiky, politici jsou ideologičtí v tom smyslu, že různé strany maximalizují různé cíle, voliči si uvědomují ideologické rozdíly stran a volí tu stranu, která jim nabízí přitažlivější, jimi více preferovanou politiku a termín voleb je dán.*“ [26 str. 124]

Žák [39 str. 130] tvrdí, že se racionalita voličů projeví v tom, že PC, která je v tomto případě kolmicí k ose x , zcela změnila chování vlád. Ty se sice snaží sledovat svou politikou deklarované cíle v míře nezaměstnanosti a míře růstu jako v modelu Hibbsově, důsledkem racionálního chování voličů mají však jednotlivé výkyvy reálných veličin tendenci vracet se na přirozenou míru. Výkyvů reálných veličin může vláda docílit jen krátkodobě, a to pouze na začátku svého prvního volebního období, v dalších obdobích racionalita voličů těmto výkyvům zabrání. Graficky celý mechanismus popisuje obrázek 8.

Obrázek 8: Racionální ideologický model

Zdroj: [26 str. 127]

Poznámka: [39 str. 130]

V – volby,

PC_t, PC_p – Phillipsovy křivky krátkodobé při konstantní (očekávané) inflaci,

PC_S – skutečná Phillipsova křivka,

π_P – míra inflace pravicového programu,

π_L – míra inflace levicového programu,

1 – hospodářská politika levice před volbami,

2 – přirozené přizpůsobení,

3 – hospodářská politika pravice před volbami,

4 – přirozené přizpůsobení.

4 DOPADY POLITICKO-HOSPODÁŘSKÉHO CYKLU NA VEŘEJNÉ FINANCE V ČESKÉ REPUBLICE

4.1 Role veřejných financí v politicko-hospodářském cyklu

Teorie politicko-hospodářských cyklů předpokládá tzv. předvolební krátkozrakost voličů. Jedná se o neschopnost prohlédnout dlouhodobé důsledky vládních opatření. Chce-li za tohoto předpokladu vládní strana setrvat u moci, pak musí před volbami realizovat „lívivou“ fiskální (rozpočtovou) politiku expanzivního charakteru, například zvyšování důchodů, snižování daní, či zvyšování vládních výdajů. Tato opatření vedou k dočasnému zvýšení „blahobytu“ většinového voliče. Ihned po volbách však musí nově zvolená strana realizovat i nepopulární kroky, tzv. fiskálně restriktivní, tedy snižovat důchody, zvyšovat daně a to ve snaze o snížení inflace vyvolané předvolební expanzí. Vláda také musí snižovat veřejné výdaje s cílem udržet vyrovnaný rozpočet.

Takovéto manipulování vlád pomocí expanzivní či restriktivní politiky s nezaměstnaností a inflací má za následek růst veřejných výdajů a stále větší zadlužování České republiky. Proto v následujících kapitolách testuji vliv termínu voleb na velikost inflace a nezaměstnanosti. V poslední kapitole testuji vliv termínu voleb na veřejné finance v České republice.

V tabulce 3 jsou zobrazeny termíny konání voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. V teoretické části je uveden předpoklad, který říká, že termín voleb musí být dán předem. Z toho vyplývá, že předčasné volby konané v roce 1998 nemůžou být při testování použity. Nebyla by tím naplněna podmínka regulárnosti termínu voleb. Toto omezení by zúžilo počet pozorování pouze na volby v roce 1996, 2002, 2006 a 2010. Pro zvětšení již tak malého časového úseku jsem se rozhodl volby v roce 1998 do modelu zahrnout. Tím se počet pozorování zvýšil na pět.

Tabulka 3: Termíny voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Termíny voleb				
31.5. – 1.6. 1996	19. - 20. 6. 1998	14. - 15. 6. 2002	2. - 3. 6. 2006	28. - 29. 5. 2010

Zdroj: [8]

4.2 Vliv termínu voleb na míru inflace v České republice

V následující části je použit model vycházející z práce ekonomů Alesiny a Roubiniho s názvem PoliticalCycles in OECD Economies [2]. Cílem jejich práce bylo zjistit, zda může být vývoj inflace systematicky ovlivňován termíny voleb a změnami vlád. Ve druhé části použijí model Galeottiho a Salforda s názvem ElectoralCycles: Do They Really Fit the Data [13]. Při svém zkoumání pracovali všichni tito autoři s čtvrtletními daty 18 členských států OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) v letech 1960 až 1987.

Na tabulkách 4 a 5 a v obrázku 9 je znázorněn čtvrtletní meziroční vývoj inflace od roku 1997 do 2012. Při testování vlivu termínu voleb na míru inflace v České republice vycházíme z Nordhausova modelu a Racionálně oportunistického modelu. Oba testované modely předpokládají zvýšení míry inflace před volbami a snížení po volbách. V obou modelech jsou zařazeny časová zpoždění vývoje míry inflace o 2 čtvrtletí v čase $t-1$ a $t-2$. [40 str. 53]

Tabulka 4: Čtvrtletní meziroční vývoj inflace v ČR od roku 1997 do 2004

Čtvrtletí	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
I.	6,8	13,4	2,5	3,8	4,1	3,7	-0,4	2,3
II.	6,8	12	2,2	4,1	5	2,3	0,1	2,6
III.	10,3	8,8	1,2	4,1	5,4	0,7	-0,1	3,2
IV.	10	6,8	2,5	4	4,3	0,5	0,8	3,1

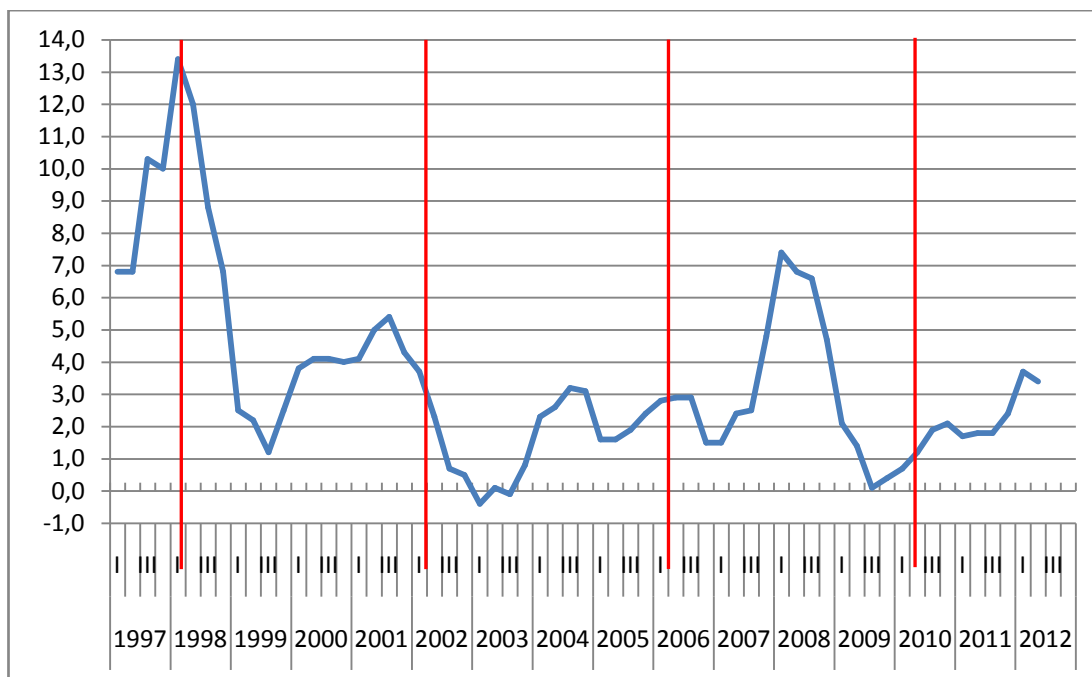
Zdroj: [8]

Tabulka 5: Čtvrtletní meziroční vývoj inflace v ČR od roku 2004 do 2012

Čtvrtletí	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
I.	1,6	2,8	1,5	7,4	2,1	0,7	1,7	3,7
II.	1,6	2,9	2,4	6,8	1,4	1,2	1,8	3,4
III.	1,9	2,9	2,5	6,6	0,1	1,9	1,8	
IV.	2,4	1,5	4,8	4,7	0,4	2,1	2,4	

Zdroj: [8]

Z obrázku 9 je patrné, že k předpokládanému zvýšení míry inflace došlo bezesporu před volbami v roce 1998 a to z 6,8 % ve 2. čtvrtletí 1997 na 13,4% v 1. čtvrtletí roku 1998. Před volbami v roce 2002 k námi předpokládanému zvýšení inflace nedošlo, naopak došlo k mírnému snížení. Před volbami v roce 2006 inflace také mírně vzrostla. K nárůstu inflace před volbami v roce 2010 mohlo dojít nestabilním ekonomickým prostředím díky probíhající hospodářské krizi.

Obrázek 9: Čtvrtletní meziroční vývoj inflace v ČR od roku 1997 do 2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

4.2.1 Model Alesiny a Roubiniho

Alesina a Roubini [2] při testování vlivu změny vlád na míru inflace⁵ je stanovena nulová hypotéza, že volby ovlivňují míru inflace. Pro míru inflace si zavedli umělou proměnnou *ELE*, která je binární veličina. Ve volebním období a ve čtyřech čtvrtletích následujících nabývá hodnoty 1, v ostatních čtvrtletích hodnoty 0.

Alesina a Roubini při testování vlivu změny vlád na míru inflace vycházeli z tohoto obecného regresního vztahu (1):

$$\pi_t = \alpha_0 + \alpha_1\pi_{t-1} + \alpha_2\pi_{t-2} + \dots + \alpha_n\pi_{t-n} + \alpha_{n+1}ELE_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

kde:

π	...míra inflace
<i>ELE</i>	...umělá proměnná
α_0	...konstanta
α_1 až α_{n+1}	...regresní koeficienty
ε	...nezávislá náhodná veličina
t	...čas

Při testování vlivu termínů voleb na vývoj míry inflace v České republice v letech 1997 – 2012 pomocí modelu Alesiny a Roubiniho bylo opět použito programu Microsoft Excel. Dále je vycházeno z předpokladu, že jsou splněny předpoklady

⁵ Pro svá testování používají čtvrtletní hodnoty indexu CPI – index spotřebitelských cen.

vícenásobného regresního modelu. Při hladině významnosti $\alpha = 0,05$ je testována hypotéza. Verifikace nulové hypotézy bude na základě porovnávání stanovené hladiny významnosti (α) a *p-hodnoty* generovanou statistickým softwarem MS Excel. **Je stanovena nulová hypotéza: H_0 : Neexistuje vzájemná závislost mezi termínem voleb a mírou inflace.**

Tabulka 6: Výsledky testu s proměnnou *ELE*

proměnná	koeficient	t-statistika	p-hodnota
konstanta	0,6976	2,6703	0,0099
π_{t-1}	1,1654	9,5044	0,0000
π_{t-2}	-0,3116	-2,5439	0,0137
ELE_t	-0,7106	-2,0787	0,0422
Koeficient determinace:			83,98%

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Pozn.:

Konstanta ...proměnná bez zpoždění
 π_{t-1} ...proměnná se zpožděním t-1
 π_{t-2} ...proměnná se zpožděním t-2
 ELE_t ...umělá proměnná

Z tabulky 6 je zřejmé, že **nulovou hypotézu** při hladině významnosti $\alpha = 0,05$ **zamítáme**. Náš prvotní předpoklad o neexistenci vzájemné závislosti termínu voleb a míry inflace se nepotvrdil. Záporný koeficient a nízká *p-hodnota* u námi definované proměnné ELE_t vypovídá o tom, že v nejbližších obdobích po datu voleb je na 95% hladině významnosti **prokázána vzájemná nepřímá závislost sledovaných ukazatelů, kterými jsou v tomto případě termín voleb a míra inflace**. V rámci shrnutí lze říci, že byla prokázána vzájemná závislost a je možné předpokládat dle Nordhausova a Racionálně oportunistického modelu a v souladu s obrázkem 9, že v období těsně po volbách vlivem restriktivní politiky dochází ke snížení míry inflace.

4.2.2 Model Galeottiho a Salforda

Podle autorky Žličařové [40 str. 52] vycházeli Galeotti se Salfordem při sledování vlivu termínu voleb na vývoj inflace patrně z modelu Alesiny a Roubiniho. Svědčí o tom jimi formulovaný regresní vztah (2):

$$\pi_t = \alpha_0 + \alpha_1 \pi_{t-1} + \dots + \alpha_n \pi_{t-n} + \beta PREele_t + \gamma POSTele_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

kde:	π	...míra inflace
	$PREele, POSTele$...umělé proměnné
	α_0	...konstanta
	α_1 až α_n, β, γ	...regresní koeficienty
	ε	...nezávislá náhodná veličina
	t	...čas

Místo binární proměnné *ELE* do modelu zařadili proměnné *POSTele* a *PREele*. Dummy proměnná *POSTele* nabývá v prvním období po volbách hodnoty 4, v následujících čtvrtletích hodnot 3,2,1. V ostatních obdobích je rovna 0. Pro *PREele* platí ty samé hodnoty s tím rozdílem, že hodnoty patří do předvolebního období. *PREele* je tedy rovna 4 ve volebním období. O navržených proměnných se autoři domnívají, že lépe zachytí odchylku od přirozeného trendu vývoje míry inflace než binární veličiny testované Alesinou a Roubinim.

Výsledkem jejich pozorování je statisticky významná proměnná *POSTele*. To by tedy znamenalo potvrzení změny výše inflace v období po volbách a potvrzení výsledků Alesiny a Roubiniho z předchozích analýz.

Obě tyto studie provedené pro země OECD je možné označit za určitý druh podpůrného argumentu pro tvrzení, že voliči jsou ve svém rozhodování naivní a krátkozrací. [40 str. 52]

Při testování vlivu termínů voleb na vývoj míry inflace v České republice v letech 1997–2012 pomocí modelu Galeottiho a Salforda při hladině významnosti $\alpha = 0,05$ je testována hypotéza. Dále je vycházeno z předpokladu, že jsou splněny předpoklady vícenásobného regresního modelu. Verifikace nulové hypotézy bude na základě porovnávání stanovené hladiny významnosti (α) a *p-hodnoty* generovanou statistickým softwarem MS Excel. **Je stanovena nulová hypotéza: H_0 : Neexistuje vzájemná závislost mezi termínem voleb a mírou inflace.**

Výsledky jsou shrnuty v níže uvedené tabulce 7.

Tabulka 7: Výsledky testu s proměnnými *PREele* a *POSTele*

proměnná	koeficient	t-statistika	p-hodnota
konstanta	0,6263	2,3647	0,0216
π_{t-1}	1,1648	9,1728	0,0000
π_{t-2}	-0,3080	-2,4441	0,0178
PREele	-0,0077	-0,0568	0,9549
POSTele	-0,2564	-1,8658	0,0674
Koeficient determinace:			83,83%

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Pozn.:

<i>Konstanta</i>	...proměnná bez zpoždění
π_{t-1}	...proměnná se zpožděním t-1
π_{t-2}	...proměnná se zpožděním t-2
<i>PREele</i>	...umělá proměnná
<i>POSTele</i>	...umělá proměnná

Z výsledků modelu Galeottiho a Salforda je patrné, že obě umělé proměnné mají záporné koeficienty a *p-hodnoty* více vzdálené od nuly. Na základě stanovené hladiny významnosti $\alpha=0,05$ je přijata nulová hypotéza.

Parametry zjištěné u obou proměnných v našem modelu, které mapují vývoj před volbami(*PREele*) a po nich *POSTele*), zcela jasně statisticky potvrzují domněnku o neexistujícím vlivu termínu voleb na míru inflace. V tomto modelu se tedy statisticky nepotvrdil předpoklad, že v období před a po volbách dochází ke změnám v míře inflace. Termín voleb tudíž neovlivňuje vývoj inflace, tudíž inflace není citlivá na termín voleb.

Statisticky nedošlo k zamítnutí obou hypotéz z důvodu vyšší *p-hodnoty* v porovnání se stanovenou hladinou významnosti. Ale u proměnné *POSTele* se lze domnívat, že určitý vzájemný vztah zde je oproti proměnné *PREele*. Toto zjištění je také zřejmé z empirického pozorování obrázku 2, na kterém je patrný pokles inflace v obdobích po volbách v roce 1998, 2002 a částečně také po volbách v roce 2006. Po volbách v roce 2010 toto tvrzení není zřejmé. Tento stav je možné připsat nestabilnímu ovlivnění veličin související s probíhající hospodářskou krizí. Z obrázku je také možno potvrdit zjištěný fakt, že k růstu inflace před volbami nedochází.

Pokud je vycházeno z Racionálně oportunistického a Nordhausova modelu, je možné říci, že v období před volbami nedochází ke zvýšení míry inflace, ale v období po volbách může docházet k námi předpokládanému poklesu inflace.

4.3 Vliv termínu voleb na míru nezaměstnanosti v České republice

Problematikou testování vlivu termínu voleb na velikost míry nezaměstnanosti v České republice se věnovala Žličkařová [40 str. 56]. Cílem této části je otestovat, zda existuje vzájemný vztah mezi vývojem nezaměstnanosti a termínem voleb. Je vycházeno z výše zmíněného Nordhausova modelu, který předpokládá snížení míry nezaměstnanosti v čase před volbami a zvýšení v období po volbách a z tabulek 8, 9 a obrázku 10. Do všech testovaných modelů jsou zařazena časová zpoždění vývoje míry nezaměstnanosti o 2 čtvrtletí, tzn. nezaměstnanost v čase $t-1$ a $t-2$.

Tabulka 8: Míra registrované nezaměstnanosti (%), čtvrtletní údaje za Českou republiku od 1993 do 2002

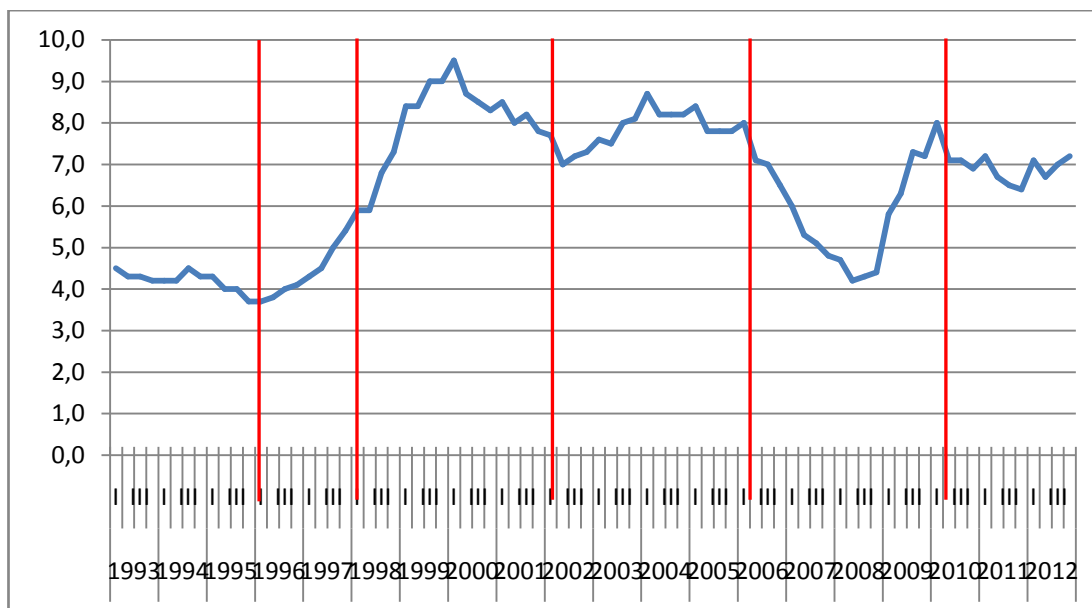
Čtvrtletí/rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
I.	4,5	4,2	4,3	3,7	4,3	5,9	8,4	9,5	8,5	7,7
II.	4,3	4,2	4	3,8	4,5	5,9	8,4	8,7	8	7
III.	4,3	4,5	4	4	5	6,8	9	8,5	8,2	7,2
IV.	4,2	4,3	3,7	4,1	5,4	7,3	9	8,3	7,8	7,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Tabulka 9: Míra registrované nezaměstnanosti (%), čtvrtletní údaje za Českou republiku od 2003 do 2012

Čtvrtletí/rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
I.	7,6	8,7	8,4	8	6	4,7	5,8	8	7,2	7,1
II.	7,5	8,2	7,8	7,1	5,3	4,2	6,3	7,1	6,7	6,7
III.	8	8,2	7,8	7	5,1	4,3	7,3	7,1	6,5	7
IV.	8,1	8,2	7,8	6,5	4,8	4,4	7,2	6,9	6,4	7,2

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Obrázek 10: Čtvrtletní míra nezaměstnanosti v ČR od roku 1993 do 2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Pro první test vlivu voleb na míru nezaměstnanosti jsem použil umělou proměnnou e_1 , která ve volebním čtvrtletí nabývá hodnoty 1 a ve čtyřech následujících čtvrtletích hodnot 4, 4, 3, 1 a ve všech dalších čtvrtletích hodnoty 0. Předpokladem modelu by měl být fakt, že se nezaměstnanost nejvíce zvýší ihned po volbách, kdy se bude nová vláda potýkat se snižováním inflace a následně se bude míra nezaměstnanosti pozvolna snižovat. Je testována nulová hypotéza: **H_0 : Neexistuje vzájemná závislost mezi termínem voleb a mírou nezaměstnanosti.**

Tabulka 10: Výsledky testu nezaměstnanosti po volbách v období 1993–2012, e_1

Model 1 - e_1			
proměnná	koeficient	t-statistika	p-hodnota
konstanta	0,3227	1,5789	0,1186
u_{t-1}	1,0617	9,1913	0,0000
u_{t-2}	-0,1089	-0,9509	0,3447
e_1	0,0202	0,5767	0,5659
Koeficient determinace:			93,19%

*Zdroj: Vlastní zpracování
dle dat [8]*

Pozn.:

Konstanta ...proměnná bez zpoždění
 u_{t-1} ...proměnná se zpožděním *t-1*
 u_{t-2} ...proměnná se zpožděním *t-2*
 e_1 ...umělá proměnná

Z *p-hodnoty* v tabulce 10 u umělé proměnné e_1 je patrné, že její hodnota je vzdálená od nuly. Nulová hypotéza H_0 nebyla zamítnuta, tudíž není prokázán vzájemný vztah mezi termínem voleb a mírou nezaměstnanosti. Pokud je tedy vycházeno z Nordhausova modelu, nedochází ke zvýšení nezaměstnanosti v následujících čtvrtletích po volbách.

Tabulka 11: Výsledky testu nezaměstnanosti po volbách v období 1993–2012, e_2

Model 2 - e_2			
proměnná	koeficient	t-statistika	p-hodnota
konstanta	0,3200	1,5721	0,1202
u_{t-1}	1,0567	9,1933	0,0000
u_{t-2}	-0,1038	-0,9107	0,3654
e_2	0,0295	0,7248	0,4708
Koeficient determinace:			93,21%

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Pro druhý test, ve kterém je testován také vliv termínu voleb na zvýšení nezaměstnanosti, byla zvolena umělá proměnná e_2 , která nabývá ve volebním období hodnotu 0, ve čtyřech dalších čtvrtletích hodnoty 2, 4, 3, 1, v ostatních čtvrtletích hodnoty 0. Dále je zde počítáno se zpožděním o 2 čtvrtletí. Nulová hypotéza H_0 podle tabulky 11 nebyla zamítnuta, tudíž není prokázán vzájemný vztah mezi termínem voleb a mírou nezaměstnanosti. Pokud tedy budeme vycházet z Nordhausova modelu, nedochází k vysokému zvýšení nezaměstnanosti v následujících čtvrtletích po volbách.

Tabulka 12: Výsledky testu nezaměstnanosti před volbami v období 1993–2012, e_3

Model 3 – e_3			
Proměnná	Koeficient	<i>t</i>-statistika	<i>p</i> hodnota
konstanta	0,2754	1,3310	0,1873
u_{t-1}	1,0464	9,1456	0,0000
u_{t-2}	-0,0895	-0,7861	0,4343
e_3	0,0591	1,2474	0,2162
Koeficient determinace:			93,30%

*Zdroj: Vlastní zpracování
dle dat [8]*

Na rozdíl od prvních dvou testů tento test zkoumá průběh nezaměstnanosti v období před volbami. **Výsledné hodnoty v tabulce 12 opět nepotvrdily vliv termínu voleb na míru nezaměstnanosti v České republice. Pokud tedy je vycházeno z Nordhausova modelu, nedochází v období před volbami ke snížení nezaměstnanosti.**

Z těchto testů je zřejmé, že v České republice nedochází ke snížení nezaměstnanosti před volbami a k následnému zvýšení nezaměstnanosti po volbách. Termín voleb tedy neovlivňuje míru nezaměstnanosti.

4.4 Phillipsova křivka v České republice v letech 1993–2012

V návaznosti na předešlé testování politicko-hospodářského cyklu v České republice pro posledních 16 let jsem, kromě jednoho případu, učinil závěr, že neexistuje víceméně vztah mezi termínem voleb a mírou inflace či nezaměstnanosti.

Podle autora Spěváčka [28 str. 97] je v teoretické ekonomii inverzní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou inflace běžně vyjadřován pomocí Phillipsovy křivky. Ačkoli v dlouhém horizontu je platnost a přesnost tohoto vztahu neustále zpochybňována, mezi politiky a jejich poradci je možné najít známky důvěry v tento analytický nástroj.

Pro testování inverzního vztahu mezi nezaměstnaností a inflací v České republice pro období 1993–2012 jsem použil exponenciální regresní model v programu

Statgraphics. Výsledek testování ukazuje tabulka 13. Výsledný regresní model je formálně vyjádřen ve tvaru (3):

$$\text{Míra inflace} = \exp(3,34276 - 0,272585 * \text{míra nezaměstnanosti}) \quad (3)$$

Vygenerovaná *p-hodnota* je 0,0000065, což je menší než 0,05. To ukazuje na statisticky signifikantní vztah mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti na hladině významnosti 95 %. Adjustovaný korelační koeficient ukazuje, že zvolený exponenciální trend vysvětluje 66,25 % variability proměnné – míra inflace. *Korelační koeficient* se rovná -0,81, což ukazuje na silný nepřímý vztah mezi proměnnými.

Tabulka 13: Výsledky regresní analýzy (exponenciální trend) pro porovnání míry nezaměstnanosti a míry inflace

Coefficients

	<i>Least Squares</i>	<i>Standard</i>	<i>T</i>	
<i>Parameter</i>	<i>Estimate</i>	<i>Error</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Intercept	3,34276	0,358471	9,32505	0,0000
Slope	-0,272585	0,0471888	-5,77649	0,0000

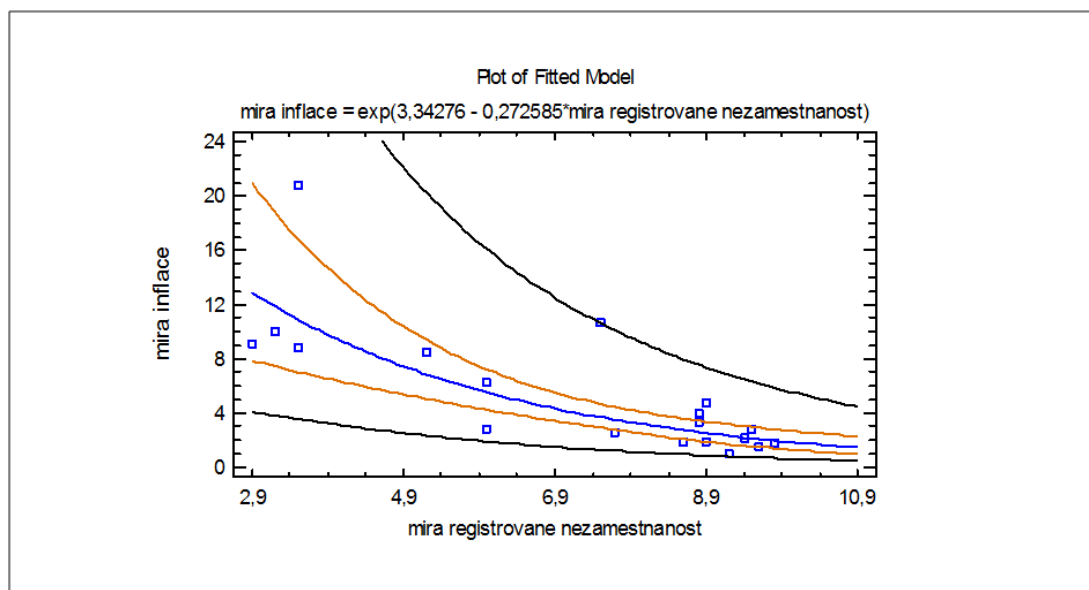
Analysis of Variance

<i>Source</i>	<i>Sum of Squares</i>	<i>Df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F-Ratio</i>	<i>P-Value</i>
Model	8,06913	1	8,06913	33,37	0,0000
Residual	4,111	17	0,241824		
Total (Corr.)	12,1801	18			

Dependent variable	mira inflace
Independent variable	miranezamestnanosti
Exponential model	Y = exp(a + b*X)
NOTE	intercept = ln(a)
Correlation Coefficient	-0,813931
R-squared	66,2483 percent
R-squared (adjusted for d.f.)	64,2629 percent
Standard Error of Est.	0,491756
Mean absolute error	0,383185
Durbin-Watson statistic	1,56017 (P=0,1105)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Obrázek 11 ukazuje proložený exponenciální trend v pozorovaných datech. Srovnání jednotlivých regresních modelů a jejich výsledků reprezentuje tabulka 14. Zvolený regresní model se jeví jako nejlepší možný pro explanaci inverzního vztahu.

Obrázek 11: Regresní analýza pro porovnávání míry nezaměstnanosti a inflace

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

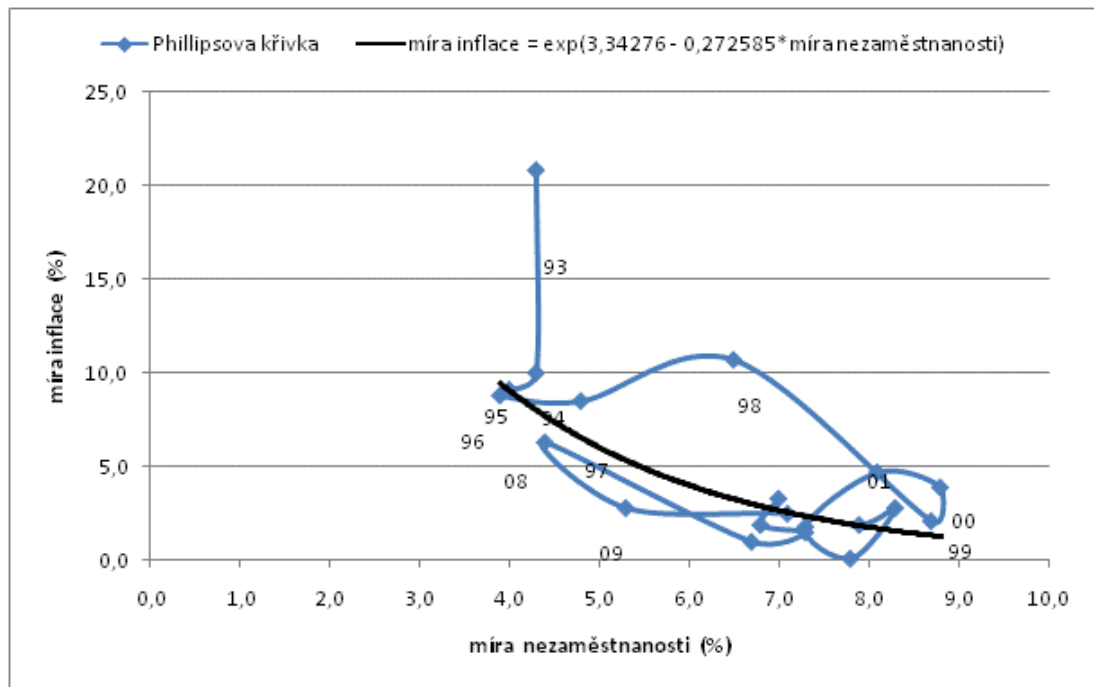
Tabulka 14: Srovnání ekonometrických modelů

<i>Model</i>	<i>Correlation</i>	<i>R-Squared</i>
Exponential	-0,8139	66,25%
Square root-Y	-0,8122	65,97%
Square root-Y squared-X	-0,8099	65,59%
Logarithmic-Y square root-X	-0,8060	64,96%
Multiplicative	-0,7941	63,06%
Square root-Y reciprocal-X	0,7713	59,50%
Linear	-0,7669	58,81%
Square root-X	-0,7663	58,72%
Logarithmic-X	-0,7615	57,98%
S-curve model	0,7601	57,78%
Squared-X	-0,7577	57,42%

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Obrázek 12 naznačuje průběh Phillipsovy křivky v ČR pro období let 1993–2012.

V souhrnu lze konstatovat, že použitý model potvrdil existenci krátkodobého inverzního vztahu mezi inflací a nezaměstnaností pro Českou republiku ve sledovaném období. Je tedy zřejmé, že předpoklad politicko-hospodářského cyklu v Phillipsově křivce jistou oporu v reálném světě nachází.

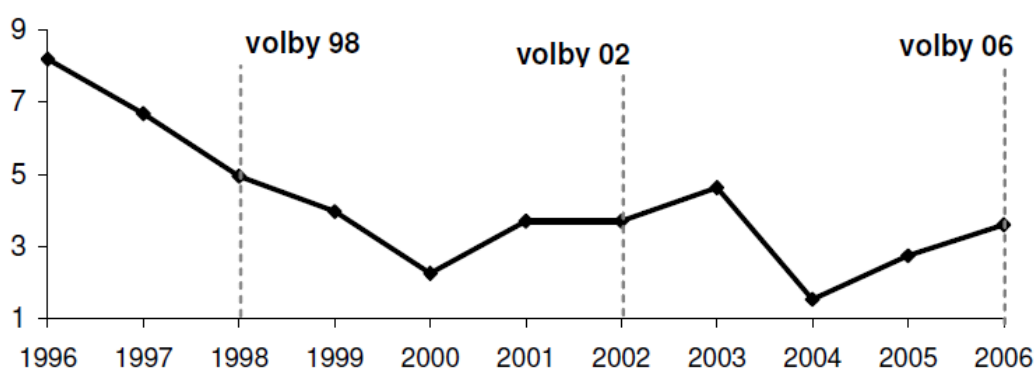
Obrázek 12: Phillipsova křivka pro Českou republiku v letech 1993–2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

4.5 Termíny a výsledky voleb a jejich vliv na veřejné finance v České republice

Testováním vlivu termínu voleb na veřejné finance v České republice se zabývali ve své práci Černohorský a Černohorská [5 str. 28]. Tito dva autoři došli k závěru, že politici zvláště v předvolebních obdobích využívají fiskální politiku ke koupení si hlasů voličů. Autoři upozorňují na skutečnost, že především před volbami v roce 2006 byl prokázán nárůst zatížení výdajové stránky rozpočtu. Toto zvýšení bylo způsobeno navyšováním výdajů v měsících předcházejících červnovým volbám. Jednalo se především o výdaje, které měly především populistický charakter mající zaručit politikům přízeň voličů v blížících se volbách. K uvedeným závěrům však autoři prostřednictvím použití statistických testů nedošli. Hlavním důvodem byly krátké časové řady ekonomických ukazatelů umožňující dostačené a důvěryhodné testování.

Další autorkou, která se zabývala testováním volebního cyklu na vývoj veřejných financí v České republice, byla Radka Štiková [31] z Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Ta se ve své práci zabývala posuzováním vlivu termínu voleb na výdaje veřejného sektoru v letech 1996 až 2006 pomocí vývoje tzv. strukturálního schodku, tj. schodku očištěného o cyklický vývoj ekonomiky.

Obrázek 13: Cyklicky očištěný schodek veřejných financí České republiky v metodice ESA v % HDP, upravený o mimořádné operace (metoda ESCB)

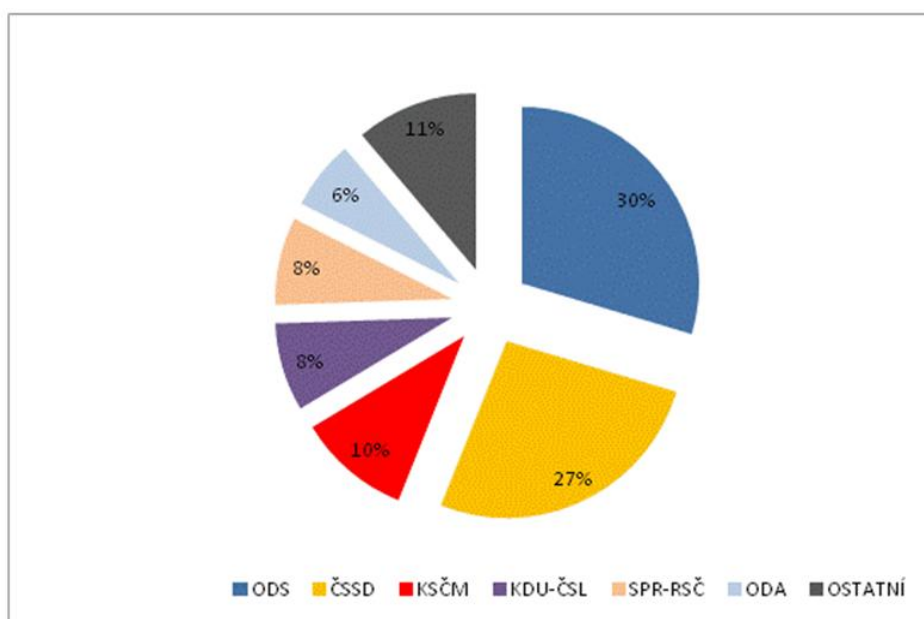
Zdroj: [31 str. 23]

Z obrázku 13 je patrné, že nejnižší strukturální schodek byl v České republice dosahován zpravidla uprostřed volebního cyklu (s výjimkou specifického období

před rokem 1998), tj. dva roky po volbách a následně měl tendenci spíše růst. Hypotézu o vlivu termínu parlamentních voleb na vývoj strukturálního salda veřejných financí tedy autorka nepotvrdila.

4.5.1 Volby v roce 1996

Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996 zvítězila podle obrázku 14 a tabulky 15 ODS s 29,62 %. Tímto následně vznikla koalice ODS, KDU-ČSL a ODA. Ve skutečnosti šlo o druhou vládu Václava Klause. Vláda byla jmenována 4. července 1996.

Obrázek 14: Výsledky voleb v roce 1996

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34]

Rostoucí ekonomické problémy a vzájemné třenice vedly po vypuknutí aféry s financováním ODS na podzim 1997 k její vnitřní krizi a odchodu KDU-ČSL a ODA z koalice. Vláda pak 30. listopadu 1997 podala demisi, ale spravovala zemi až do 2. ledna 1998, kdy byla jmenována vláda Josefa Tošovského. Úřednická vláda Josefa Tošovského pak přivedla zemi až do následujících předčasných voleb.

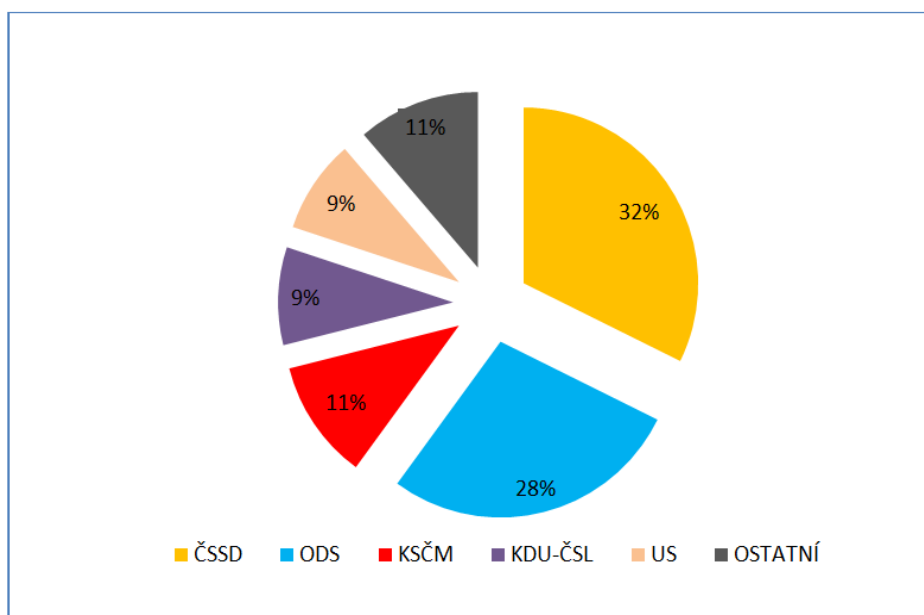
Tabulka 15: Přehled vládních stran v období 1996–1998

volební výsledky		termín voleb	období vlády
strana	%	31.5. - 1.6. 1996	4.7. 1996 - 17.7. 1998
ODS	29,62		
ČSSD	26,44	vládní strana/koalice	počet členů vlády
KSČM	10,33	ODS + KDU-ČSL + ODA	16
KDU-ČSL	8,08		
SPR-RSČ	8,01	premiér	celkové výdaje vlády
ODA	6,36	V. Klaus/J. Tošovský	data až od 1999

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34, 33]

4.5.2 Předčasné volby v roce 1998

Předčasné volby v roce 1998 vyhrála podle obrázku 15 a tabulky 16 ČSSD s podílem 32,31 % hlasů. Předsedou vlády byl zvolen Miloš Zeman. Vláda Miloše Zemana zastávala úřad od 22. července 1998 do 15. července 2002.

Obrázek 15: Výsledky voleb v roce 1998

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34]

Po předčasných volbách v roce 1998 sestavila ČSSD jakožto vítězná strana vlastní menšinovou vládu. Premiérem byl v této době Miloš Zeman. Na základě opoziční smlouvy, dojednané s ODS, odešlo při hlasování o důvěře vládě 19. srpna 1998 všech 63 poslanců ODS z jednacího sálu, a tím získalo přítomných 73 poslanců ČSSD převahu. Proti byly kluby KDU-ČSL a Unie svobody, poslanci za KSČM se zdrželi. Během úřadování této vlády byla spuštěna Jaderná elektrárna Temelín

a Česko vstoupilo do NATO. Došlo též ke změně volebního systému. Celkové výdaje vlády od roku 1999 do 2002 byly 3 932,9 mld Kč.

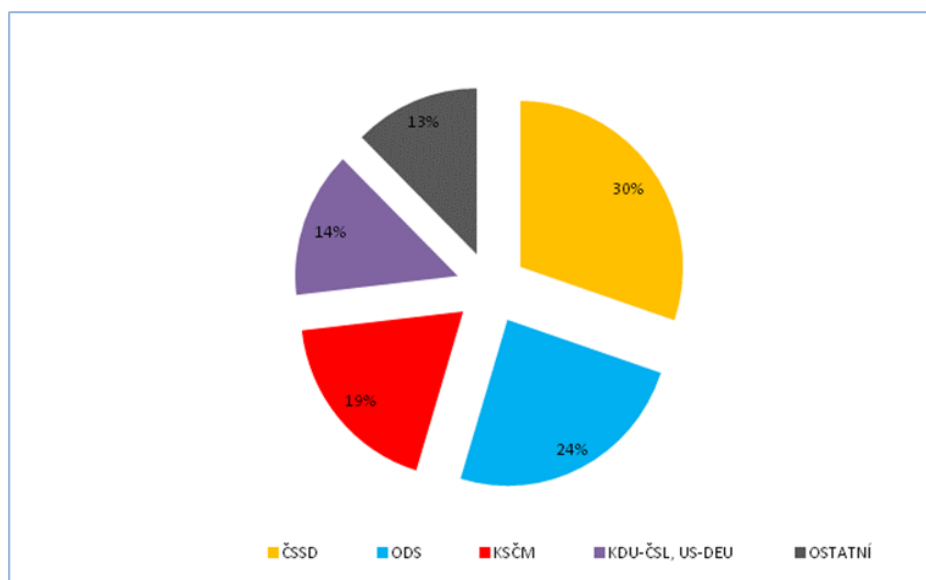
Tabulka 16: Přehled vládních stran v období 1998-2002

volební výsledky		termín voleb	období vlády
<i>strana</i>	<i>%</i>	19. - 20.6. 1998	22.7. 1998 - 12.7. 2002
ČSSD	32,31		
ODS	27,74	vládní strana/koalice	počet členů vlády
KSČM	11,03	ČSSD	19
KDU-ČSL	9		
US	8,6	premiér	celkové výdaje vlády
		M. Zeman	3932,9 mld Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34,33]

4.5.3 Volby v roce 2002

Ve volbách v roce 2002 vyhrála podle obrázku 16 a tabulky 17 ČSSD s podílem hlasů 30,2 % a tím vznikla vláda Vladimíra Špidly. Vládu sestavila vítězná ČSSD za účasti KDU-ČSL a US-DEU. Podle tabulky 21 se v této době vystřídali tito premiéři: Vladimír Špidla (15. 7. 2002–4. 8. 2004), Stanislav Gross (4. 8. 2004–25. 4. 2005) a Jiří Paroubek (25. 4. 2005–4. 9. 2006). Celkové výdaje vlády v letech 2002–2006 byly 5 231,8 mld Kč.

Obrázek 16: Výsledky voleb v roce 2002

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34]

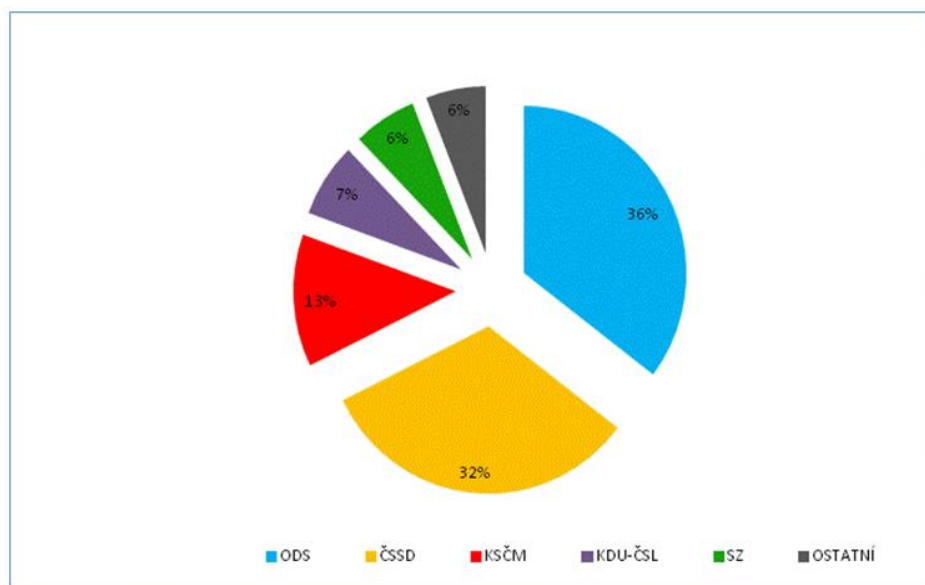
Tabulka 17: Přehled vládních stran v období 2002–2006

volební výsledky		termín voleb	období vlády
<i>strana</i>	<i>%</i>	14. - 15. 6. 2002	15.7. 2002 - 16.8. 2006
ČSSD	30,2		
ODS	24,47	vládní strana/koalice	počet členů vlády
KSČM	18,51	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU	18
KDU-ČSL, US-DEU	14,27		
		premiér	celkové výdaje vlády
		V. Špidla/S.Gross/J.Paroubek	5231,8 mld Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34,33]

4.5.4 Volby v roce 2006

Ve volbách v roce 2006 zvítězila podle tabulky 18 a obrázku 17 ODS s podílem hlasů 35,38 % hlasů. Premiér Mirek Topolánek sestavuje první vládu, která vykonává funkci od 4. září 2006 do 9. ledna 2007. Vláda byla složena ze členů ODS a nestraníků a nezískala důvěru poslanecké sněmovny. Mirka Topolánka jmenoval prezident premiérem 16. srpna 2006.

Obrázek 17: Výsledky voleb v roce 2006

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34]

Vládu podle Topolánkova návrhu jmenoval prezident Václav Klaus 4. září 2006, 3. října 2006 však nezískala důvěru Poslanecké sněmovny (pro vládu hlasovalo pouze 96 poslanců, 99 hlasovalo proti). Od 11. října 2006 do 9. ledna 2007 byla tato vláda v demisi a byla podle čl. 62 písm. d) Ústavy České republiky dočasně pověřena vykonáváním funkce. Od 9. ledna 2007 do 8. 5. 2009 byl premiérem opět Mirek

Topolánek, kterému však byla na jaře 2009 vyslovena nedůvěra. V prvním pololetí roku 2009 začalo předsednictví České republiky v Radě Evropské unie. Tímto předsednictvím začalo působení nového premiéra – úředníka Jana Fischera. Ten měl vést zemi do předčasných voleb na podzim roku 2009. Ty se však nekonaly, proto Fischerova vláda vykonávala mandát až do řádných květnových voleb v roce 2010.

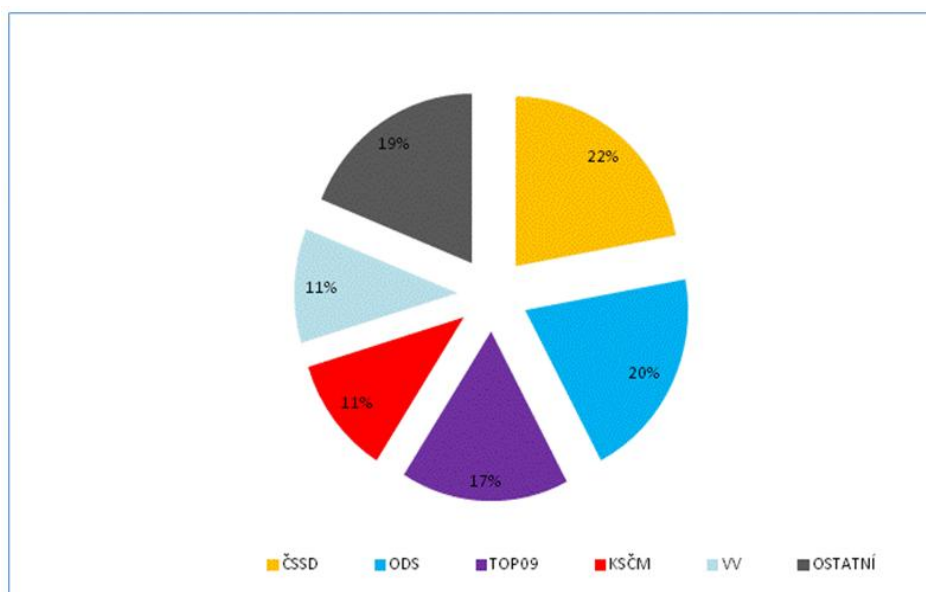
Tabulka 18: Přehled vládních stran v období 2006–2010

volební výsledky		termín voleb	období vlády
<i>strana</i>	<i>%</i>	2. - 3.6.2006	4.9. 2006 - 13.7. 2010
ODS	35,38		
ČSSD	32,32	vládní strana/koalice	počet členů vlády
KSČM	12,81	ODS + KDU-ČSL + SZ	18
KDU-ČSL	7,22		
SZ	6,29	premiér	celkové výdaje vlády
		M. Topolánek/J.Fisher	6278,8 mld Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34,33]

4.5.5 Volby v roce 2010

Ve volbách v roce 2010 zvítězila podle obrázku 18 a tabulky 19 ČSSD. Vláda České republiky pod vedením premiéra Petra Nečase je od 13. července 2010, kdy ji jmenoval prezident republiky Václav Klaus, úřadující vládou České republiky. Má středopravicový charakter, v rámci koalice na ní participují tři politické strany – Občanská demokratická strana, TOP 09 a od května 2012 také LIDEM – liberální demokraté, jejíž členové původně zastupovali Věci veřejné, v poměru křesel 6:5:4.

Obrázek 18: Výsledky voleb v roce 2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34]

Je tvořena 15 členy, což je historicky nejméně v rámci českých vlád spolu s prvním Topolánkovým kabinetem, který ovšem nezískal důvěru. Později se počet členů kabinetu zvýšil na 16. Programové prohlášení předložila 4. srpna 2010 a o důvěru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky požádala 10. srpna. Pro se vyslovilo 118 koaličních poslanců, proti bylo 82 členů opozice. Vládě tak důvěra byla vyslovena.

Tabulka 19: Přehled vládních stran v období 2010 – současnost

volební výsledky		termín voleb	období vlády
<i>strana</i>	%	28.5. - 29.5.2010	13.7. 2010 - dodnes
ČSSD	22,08		
ODS	20,22	vládní strana/koalice	počet členů vlády
TOP09	16,7	ODS + TOP09 + VV	17
KSČM	11,27		
VV	10,88	premiér	celkové výdaje vlády
		P.Nečas	4116,0 mld Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34,33]

V tabulce 20 je znázorněn přehledný vývoj premiérů České republiky a období jejich vlády v letech 1992–2013.

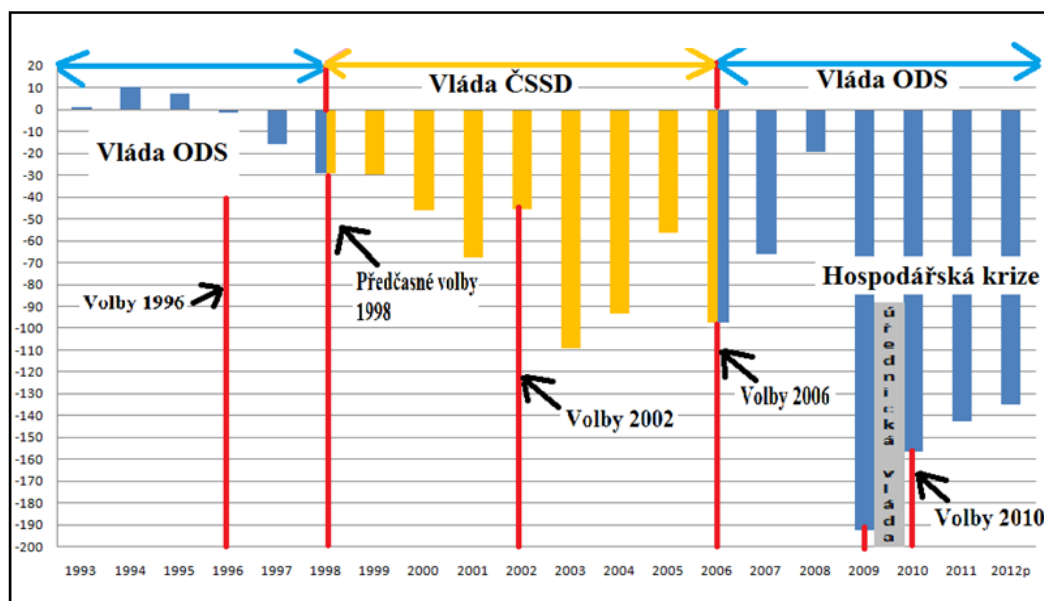
Tabulka 20: Vývoj premiérů v České republice a jejich období vlády v letech 1992-2013

Premiéři	Období vlády
Václav Klaus I.	02.07.1992 - 04.07.1996
Václav Klaus II.	04.07.1996 - 02.01.1998
Josef Tošovský	02.01.1998 - 17.07.1998
Miloš Zeman	22.07.1998 - 12.07.2002
Vladimír Špidla	15.07.2002 - 04.08.2004
Stanislav Gross	04.08.2004 - 25.04.2005
Jiří Paroubek	25.04.2005 - 04.09.2006
Mirek Topolánek I.	04.09.2006 - 09.01.2007
Mirek Topolánek II.	09.01.2007 - 08.05.2009
Jan Fischer	08.05.2009-13.07.2010
Petr Nečas	13.07.2010 - trvá

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [34,33]

4.5.6 Vliv vládnoucích stran na státní dluh

V tabulkách 21 a 22 je přehledně zobrazena struktura státního dluhu v letech 1993-2002. Je patrné, že celkový státní dluh nejvíce narůstal v období jeden rok po volbách. První zadlužení České republiky bylo podle obrázku 19 v roce 1996. Od voleb v roce 1996, ve kterých vyhrála ODS s 29,62 %. Přestože za vlády Václava Klause došlo v České republice k prvnímu zadlužení, byla první vláda ODS jedna z nejúspěšnějších.

Obrázek 19: Bilance státního rozpočtu České republiky od 1993 do 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [12,33]

Po předčasných volbách v roce 1998, ve kterých vyhrála ČSSD, už začal státní dluh narůstat obrovským způsobem. Od roku 1998 do roku 1999 narostl o 33,7 % na celkových 228,4 mld Kč. Za vlády ČSSD od roku 1998 do roku 2006 vzrostl státní dluh ze 194 mld. Kč o více než 607,8 mld. Kč na těžko uvěřitelných 802 mld. Kč. Největší nárůst státního dluhu byl opět rok po volbách v roce 2002, kdy za vlády Vladimíra Špidly státní dluh narostl o rekordních 97,3 mld. Kč. Za vlády sociální demokracie, zejména však v letech 2003–2004 došlo i přes 3-6% růst HDP k obrovskému zvyšování státního dluhu, tím se zvýšilo i tempo zadlužování České republiky.

Po volbách v roce 2006, ve kterých vyhrála ODS, byla tendence ke snižování státního dluhu. V roce 2007 narostl státní dluh „pouze“ o 89,8 mld. Kč, což bylo nejméně za poslední 4 roky. Od roku 2008 do roku 2012 narostl státní dluh

z 1 bilionu Kč na 1,5 bilionů Kč. K tomuto nárůstu určitě napomohl fakt, že v roce 2008 zasáhla Českou republiku hospodářská krize, která postihla naplno celý svět. Českou republiku zasáhla poklesem HDP o -4,3 %. Narůstaly také náklady na obsluhu dluhů, které byly vytvořeny v předchozích letech.

Tabulka 21: Struktura státního dluhu v letech 1993–2002 (v mld Kč)

Státní dluh/Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Státní dluh celkem	158,8	157,3	154,4	155,2	173,10	194,70	228,40	289,3	345	395,9
Domácí dluh	86,4	90,2	101,2	110,9	134,8	170,00	207,10	269,6	336,2	386,7
Zahraniční dluh	72,4	67,1	53,1	44,3	38,3	24,6	21,2	19,7	8,8	9,2
Růst nebo pokles		-1,5	-2,9	0,8	17,9	21,6	33,7	60,9	55,7	50,9

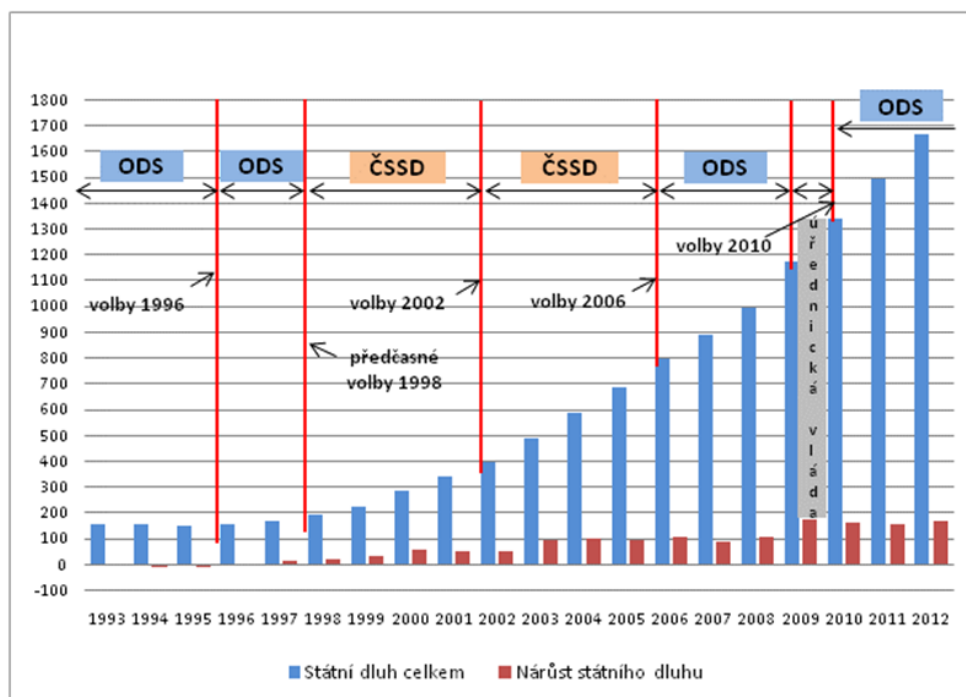
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

Tabulka 22: Struktura státního dluhu v letech 2003–2011 (v mld Kč)

Státní dluh/Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Státní dluh celkem	493,2	592,9	691,2	802,5	892,3	999,8	1 178,20	1 344,10	1 499,40
Domácí dluh	479,9	522,6	581,8	680,9	769,3	814,3	926,7	1 036,30	1 182,20
Zahraniční dluh	13,3	70,3	109,4	121,6	123	185,5	251,5	307,8	317,2
Růst nebo pokles	97,3	99,7	98,3	111,3	89,8	107,5	178,4	165,9	155,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]

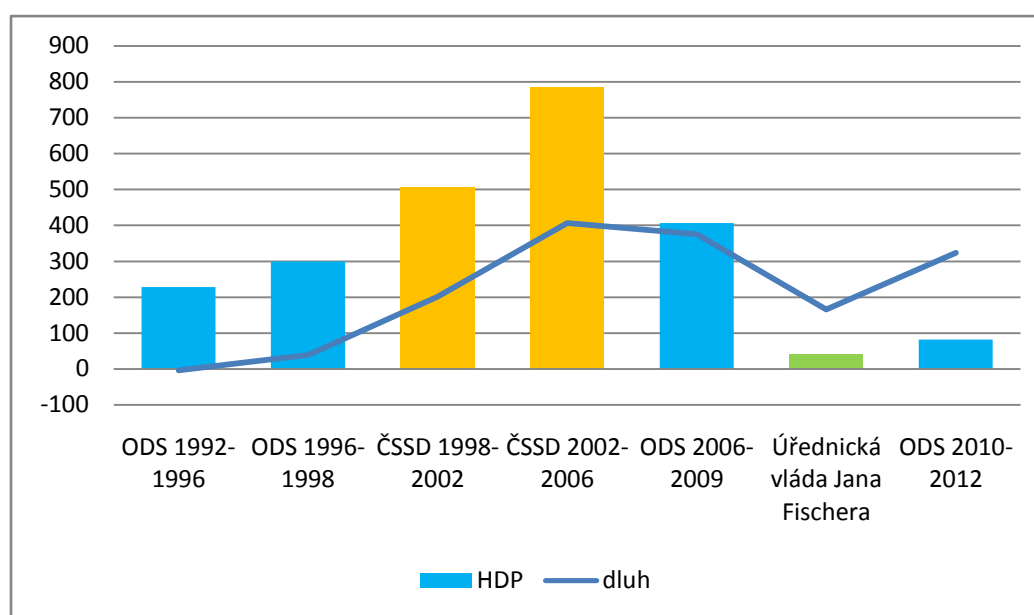
V obrázku 20 je zobrazen vývoj státního dluhu v České republice v letech 1993–2012 v závislosti na vládnoucí straně. Při bližším pohledu je patrný obrovský nárůst státního dluhu v letech 1998–2006.

Obrázek 20: Vývoj státního dluhu České republiky v letech 1993–2012 a termín voleb

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8,33]

V těchto letech byla podepsána tzv. opoziční smlouva mezi Milošem Zemanem a Václavem Klausem. Tato smlouva umožnila stabilní fungování menšinové vlády Miloše Zemana po celé funkční období 1998–2002. S opoziční smlouvou je spojena řada kauz. Vláda Miloše Zemana například bez výběrového řízení rozhodla o výstavbě dálnice D47. Výstavbu dálnice později prověřoval Nejvyšší kontrolní úřad. Ve své správě uvedl řadu nedostatků, které zakázku prodražily. Mezi další sporné aktivity by patřil například nákup letounů Jas – 39 Gripen. Tímto nákupem prodělala Česká republika několik miliard korun.

Obrázek 21: Růst státního dluhu a HDP v České republice v letech 1996–2012 v závislosti na vládnoucí straně (v mld Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8,33]

Po volbách v roce 2006, ve kterých vyhrála ODS, tato strana přebírala zemi se státním dluhem více než 802 mld. Kč. V roce 2008 také zasáhla Českou republiku Světová hospodářská krize. HDP v České republice pokleslo v roce 2009 o -4,3 %. Vlivem krize byly od roku 2009 do roku 2012 přírůstky HDP blízké nule či dokonce záporné. Velkou část státního dluhu tvoří také chybějící peníze na důchody. Odhaduje se, že na důchody v příštích 3 letech bude chybět 250 mld. Kč. Nárůst státního dluhu je také způsoben vzrůstajícími náklady na obsluhu dluhů, které byly vytvořeny v předcházejících letech.

ZÁVĚR

V ekonomické teorii existují dvě základní skupiny modelů, které odlišným způsobem popisují motivace chování politiků a to, jak se toto chování promítá do hospodářského vývoje příslušné země. Jedná se o modely politického hospodářského cyklu zformulované např. Nordhausem v roce 1975 a ideologické modely politického cyklu vytvořené např. Hibbsem v roce 1977. První generace obou druhů modelů byla rozvíjena v 70. letech 20. století. Tzv. druhá generace modelů se pak datuje na přelom 80. a 90. let 20. století. Základním nástrojem pro vyjádření preferencí politických stran se v případě obou generací stala Phillipsova křivka, která vyjadřuje negativní závislost mezi inflací a mírou nezaměstnaností.

K otestování platnosti politickou hospodářského cyklu byly použity výše zmíněné modely, které byly aplikovány na realie České republiky.

Cílem této práce bylo provést analýzu politického hospodářského cyklu a určit jeho dopady na veřejné finance v České republice.

V České republice jsou nástrojem pro získávání politické moci volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Tyto klíčové volby vymezují čtyřletý politický cyklus. V České republice proběhlo zatím 5 voleb. Volby v roce 1990 a 1992 nebyly této práci použity, protože neproběhly v době existence samostatné České republiky. Předčasné volby v roce 1998 by podle předpokladů testovaných modelů neměly být použity. Tím by však byla použita příliš krátká časová řada. Z tohoto důvodu byly tyto volby do této práce zařazeny. Tyto volby byly důležité především změnou orientace vlády z pravicové na levicovou.

Při statistickém testování vlivu termínu voleb na míru inflace v České republice byly použity také dva modely autorů Alesiny, Roubiniho a Galeottiho, Salforda. V prvním z nich se potvrdila vzájemná závislost termínu voleb a míry inflace v nejbližším období po datu voleb. Ve druhém modelu, ve kterém byl testován vliv termínu voleb na míru inflace v nejbližším období před a nejbližším období po volbách, nebyl vzájemný vztah statisticky významný. Statisticky jsem sice nulovou hypotézu zamítl, ale jelikož se zkoumaná *p-hodnota* přibližovala k námi zvolené hladině významnosti, je možné potvrdit výsledky z testu Alesiny a Roubiniho. Pokud se bude vycházet z Racionálně oportunistického a Nordhausova modelu, lze říci, že

v období před volbami nedochází ke zvýšení míry inflace, ale v období po volbách dochází k námi předpokládanému poklesu inflace

K testování vlivu termínu voleb na míru nezaměstnanosti v České republice byly použity tři modely – první dva testovaly vliv na nezaměstnanost po volbách, třetí vliv na nezaměstnanost před volbami. Ani v jednom případě nebyl potvrzen předpokládaný vliv termínu voleb na míru nezaměstnanosti v České republice. Nedochází tedy k vysokému zvýšení nezaměstnanosti ani před volbami, ani po volbách.

V další části byl testován inverzní vztah mezi nezaměstnaností a inflací v České republice pro období 1993-2012 a to prostřednictvím exponenciálního regresního modelu v programu Statgraphics. Použitý model nám potvrdil existenci krátkodobého inverzního vztahu mezi inflací a nezaměstnaností pro Českou republiku ve sledovaném období. Na konci této podkapitoly byla znázorněna aktuální Phillipsova křivka pro Českou republiku v letech 1993-2012. Lze tedy říci, že předpoklad politicko-hospodářského cyklu v Phillipsově křivce jistou oporu v reálném světě nachází.

V poslední kapitole byl testován vliv politického cyklu na veřejné finance. Nejdříve byly podrobně analyzovány výsledky voleb v letech 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010. Poté byl rozebrán vývoj vládnoucích stran a dopady jejich rozhodnutí na veřejné finance. Při analýze vlivu vládnoucích stran na vývoj státního dluhu byl zjištěn fakt, že k největšímu zadlužování České republiky docházelo za vlády ČSSD. V letech 1998 až 2006, ve kterých vládla ČSSD, vzrostl státní dluh ze 194 mld. Kč o více než 607,8 mld. Kč na těžko uvěřitelných 802 mld. Kč. Po volbách v roce 2006, ve kterých vyhrála ODS, byla již zřejmá snaha o snížení státního dluhu. Toto snižování není z důvodu Světové hospodářské krize a nedostatků peněz hlavně na důchody rozhodně jednoduché.

V této práci, podobně jako u autorů Černohorských či autorky Žličařové, se existence politicko-hospodářského cyklu tak, jak ho popisuje teorie, nijak významně v České republice nepotvrdila. Jedním z důvodů je jistě příliš krátké období od přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržní a stále probíhající transformace ekonomiky. Dalším problémem jsou nedostatečně dlouhé časové řady dat a malý počet voleb pro odpovídající srovnání.

Přesto však bude do budoucna v České republice zajímavé sledovat závislou mezi ekonomikou a politikou. Politici budou muset v budoucnu řešit stále rostoucí zadlužení České republiky. Tím budou moci stále méně manipulovat ekonomikou ve vlastní prospěch z důvodu svého znovuzvolení.

Citovaná literatura

- [1] **Alesina, Alberto a Perotti, Roberto.** The Political Economy of Budget Deficits. *The National Bureau of Economic Research*. [Online] Brookings Paper, 1998. [Citace: 4. únor 2013.] <http://www.nber.org/papers/w4637>.
- [2] **Alesina, Alberto a Roubini, Nouriel.** Political cycles in OECD economies. *Review of Economic Studies* 59(4): 663-688. *DIGITAL ACCESS TO SCHOLARSHIP AT HARVARD*. [Online] 1992. [Citace: 12. únor 2013.] http://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4553025/alesina_politicalcycles.pdf?sequence=2.
- [3] **Alesina, Alberto.** *Partisan Politics, Dividend Government and the Economy*. Cambridge University Press : First Publisher, 1995. str. 284. ISBN / 0-521-43620-6.
- [4] **Cabada, Ladislav a Ženíšek, Marek.** *Smíšené volební systémy*. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2003. str. 156. ISBN 80-86473-44-9
- [5] **Černohorský, Jan a Černohorská, Liběna.** Politický cyklus v České republice. *Univerzita Pardubice*. [Online] 2009. [Citace: 5. únor 2013.] http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35628/1/CernohorskyJ_PolitickyCyklus_SP_FS_ES_2009.pdf.
- [6] Česká národní banka. *Zprávy o finanční stabilitě*. [Online] [Citace: 8. únor 2013.] http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/.
- [7] Český statistický úřad. *Inflace, spotřebitelské ceny*. [Online] [Citace: 5. leden 2013.] http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/inflace_spotrebitelske_ceny.
- [8] Český statistický úřad. *Metody pro přepočítání hlasů na mandáty*. [Online] ČSÚ, 3. říjen 2012. [Citace: 17. prosinec 2012.] http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty.
- [9] Český statistický úřad. *Příjmy a výdaje sektoru vlády*. [Online] [Citace: 15. únor 2013.] https://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prijmy_a_vydaje_sektoru_vlady_tab25.
- [10] **Douglas, Hibbs.** The American Political Science Review, Volume 71 (Dec.1977), 1467-1487. *Political Parties and Macroeconomic Policy*. [Online] 1977. [Citace: 12. únor 2013.] <http://www.people.fas.harvard.edu/~iversen/PDFfiles/Hibbs1977.pdf>.
- [11] **Dvořák, Pavel.** *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha : C.H.Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [12] Ekonomický portál Euroekonom. *Deficit či přebytek státního rozpočtu v České republice*. [Online] [Citace: 10. únor 2013.] <http://www.euroekonom.cz/grafy-data.php?type=cesko-rozpocet-rok&time=-10&set=1>.

- [13] **Galeotti, Andrea a Salford, Gianluca.** Electoral Cycles: Do They Really Fit The Data? *Tinbergen Institute Discussion Paper*. [Online] 2001. [Citace: 12. únor 2013.] <http://www.tinbergen.nl/discussionpapers/01076.pdf>.
- [14] **Holman, Robert.** *Ekonomie - 5. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2011. str. 698. ISBN 978-80-7400-006-5.
- [15] **Holman, Robert.** *Makroekonomie. Středně pokročilý kurz*. Praha : C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-764-2.
- [16] **Holman, Robert.** *Makroekonomie: Středně pokročilý kurz, 2. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2010. str. 424. ISBN 978-80-7179-3.
- [17] **Kuba, Zdeněk a Ujec, Jindřich.** *Makroekonomie*. Ostrava : Vysoká škola podnikání, a.s., 2005. str. 92. ISBN 80-86764-20-6.
- [18] **Lebeda, Tomáš.** *Volební systémy poměrného zastoupení. Mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2008. str. 160. ISBN 978-80-246-1523-3.
- [19] Mezinárodní měnový fond. *Global Financial Stability Report*. [Online] [Citace: 5. únor 2013.] <http://www.imf.org/external/pubs/ft/GFSR/index.htm>.
- [20] Ministerstvo financí. *Saldo státního rozpočtu*. [Online] [Citace: 7. únor 2013.] http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_77951.html.
- [21] **Misese, Ludwig von a Böhm-Bawerk, Eugen von.** Austrian Business Cycle Theory - ABCT. *Ludwig von Mises Institut*. [Online] [Citace: 10. únor 2013.] <http://www.mises.cz/literatura/rakouska-teorie-hospodarskych-cyklu-50-kapitola-7-historicka-aplikace-abct-249.aspx>.
- [22] Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. *Global economy is improving but Europe lags behind, says OECD*. [Online] [Citace: 2. únor 2013.] <http://www.oecd.org/newsroom/global-economy-is-improving-but-europe-lags-behind.htm>.
- [23] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Volby do Parlamentu České republiky*. [Online] 2012. [Citace: 01. prosinec 2012.] <http://www.psp.cz/docs/texts/elections.html>.
- [24] **Samuelson, Paul a Nordhaus, William.** *Ekonomie - 18. vydání*. Praha : Svoboda, 2008. 80-205-0590-3.
- [25] **Sartori, Giovanni.** *Strany a stranické systémy: schémata pro analýzu, 1. vydání*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-062-4.
- [26] **Slaný, Antonín.** *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha : C.H.Beck, 2003. ISBN 80-7179-738-3.

- [27] **Sokol, Petr a Mrklas, Ladislav.** Strany a volby. *Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády České republiky*. [Online] CEVRO-Liberálně konzervativní akademie, 2010. [Citace: 21. listopad 2012.] <http://www.stranyavolby.cz/cs/volebni-systemy/>.
- [28] **Spěváček, Vojtěch.** *Transformace české ekonomiky - politické ekonomické a sociální aspekty*. Praha : LINDE, s.r.o., 2002. str. 525. ISBN 80-86131-32-7.
- [29] **Stiglitz, Joseph.** *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha : Grada Publishing s.r.o., 1997. str. 664. ISBN 80-7169-454-1.
- [30] Světová banka. *World Development Report 2014: Managing Risk for Development*. [Online] [Citace: 5. únor 2013.] <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/0,,menuPK:476823~pagePK:64165236~piPK:64165141~theSitePK:469372,00.html>.
- [31] **Štiková, Radka.** *Modely politického cyklu a jejich testování na podmínkách ČR*. Charles University . Praha : IES Working Paper, 2007. studie.
- [32] **Tebelini, Guido.** *Political Economics: Explaining Economic Policy*. Massachusetts Institute of Technology, 2002. str. 542. ISBN 262-66131-4.
- [33] Vláda České republiky. *Přehled vlád v České republice 1993-2013*. [Online] [Citace: 15. únor 2013.] <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/>.
- [34] Volby. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*. [Online] Český statistický úřad. [Citace: 15. únor 2013.] <http://www.volby.cz/>.
- [35] **Wattenberg, Maritn a Shugart, Matthew.** *The Electoral Reform of the Twenty-First Century?* Oxford : Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-925768-X.
- [36] Zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky. [Online] Portal veřejné správy. [Citace: 15. únor 2013.] <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=1~2F1993&part=&name=&rpp=15#seznam>
- [37] Zákon č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod. [Online] Portal veřejné správy. [Citace: 12. únor 2013.] <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=2~2F1993&part=&name=&rpp=15#seznam>
- [38] Zákon č. 247/1995 Sb. ze dne 27. září 1995, O volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů. [Online] Portál veřejné správy. [Citace: 5. leden 2013.] <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=247~2F1995&part=&name=&rpp=15#seznam>
- [39] **Žák, Milan.** *Vnitřní a vnější podmínky restrukturalizace a hospodářská politika v ČR*. Praha : OECONOMICA, 2001. str. 244. ISBN 80-245-0257-7.

[40] **Žličkařová, Petra.** *Politicko-ekonomický cyklus v ČR.* [Diplomová práce] Brno :
Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2006.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Testování vlivu termínu voleb míru inflace v České republice

- 68 -

Příloha 2: Testování vlivu termínu voleb míru nezaměstnanosti v České republice

- 70 -

Příloha 1: Testování vlivu termínu voleb míru inflace v České republice – výpočet modelu Alesiny - Roubiniho a Galeottiho – Salforda

		Alesina - Roubini				Galeotti - Salford			
		π_t	π_{t-1}	π_{t-2}	ELE_t	π_{t-1}	π_{t-2}	$PREele_t$	$POSTele_t$
1997	I.	6,8			0			0	0
	II.	6,8	6,8		0	6,8		0	0
	III.	10,3	6,8	6,8	0	6,8	6,8	1	0
	IV.	10,0	10,3	6,8	0	10,3	6,8	2	0
1998	I.	13,4	10,0	10,3	0	10,0	10,3	3	0
	II.	12,0	13,4	10,0	1	13,4	10,0	4	0
	III.	8,8	12,0	13,4	1	12,0	13,4	0	4
	IV.	6,8	8,8	12,0	1	8,8	12,0	0	3
1999	I.	2,5	6,8	8,8	1	6,8	8,8	0	2
	II.	2,2	2,5	6,8	1	2,5	6,8	0	1
	III.	1,2	2,2	2,5	0	2,2	2,5	0	0
	IV.	2,5	1,2	2,2	0	1,2	2,2	0	0
2000	I.	3,8	2,5	1,2	0	2,5	1,2	0	0
	II.	4,1	3,8	2,5	0	3,8	2,5	0	0
	III.	4,1	4,1	3,8	0	4,1	3,8	0	0
	IV.	4,0	4,1	4,1	0	4,1	4,1	0	0
2001	I.	4,1	4,0	4,1	0	4,0	4,1	0	0
	II.	5,0	4,1	4,0	0	4,1	4,0	0	0
	III.	5,4	5,0	4,1	0	5,0	4,1	1	0
	IV.	4,3	5,4	5,0	0	5,4	5,0	2	0
2002	I.	3,7	4,3	5,4	0	4,3	5,4	3	0
	II.	2,3	3,7	4,3	1	3,7	4,3	4	0
	III.	0,7	2,3	3,7	1	2,3	3,7	0	4
	IV.	0,5	0,7	2,3	1	0,7	2,3	0	3
2003	I.	-0,4	0,5	0,7	1	0,5	0,7	0	2
	II.	0,1	-0,4	0,5	1	-0,4	0,5	0	1
	III.	-0,1	0,1	-0,4	0	0,1	-0,4	0	0
	IV.	0,8	-0,1	0,1	0	-0,1	0,1	0	0
2004	I.	2,3	0,8	-0,1	0	0,8	-0,1	0	0
	II.	2,6	2,3	0,8	0	2,3	0,8	0	0
	III.	3,2	2,6	2,3	0	2,6	2,3	0	0
	IV.	3,1	3,2	2,6	0	3,2	2,6	0	0
2005	I.	1,6	3,1	3,2	0	3,1	3,2	0	0
	II.	1,6	1,6	3,1	0	1,6	3,1	0	0
	III.	1,9	1,6	1,6	0	1,6	1,6	1	0
	IV.	2,4	1,9	1,6	0	1,9	1,6	2	0
2006	I.	2,8	2,4	1,9	0	2,4	1,9	3	0
	II.	2,9	2,8	2,4	1	2,8	2,4	4	0

	III.	2,9	2,9	2,8	1	2,9	2,8	0	4
	IV.	1,5	2,9	2,9	1	2,9	2,9	0	3
2007	I.	1,5	1,5	2,9	1	1,5	2,9	0	2
	II.	2,4	1,5	1,5	1	1,5	1,5	0	1
	III.	2,5	2,4	1,5	0	2,4	1,5	0	0
	IV.	4,8	2,5	2,4	0	2,5	2,4	0	0
2008	I.	7,4	4,8	2,5	0	4,8	2,5	0	0
	II.	6,8	7,4	4,8	0	7,4	4,8	0	0
	III.	6,6	6,8	7,4	0	6,8	7,4	0	0
	IV.	4,7	6,6	6,8	0	6,6	6,8	0	0
2009	I.	2,1	4,7	6,6	0	4,7	6,6	0	0
	II.	1,4	2,1	4,7	0	2,1	4,7	0	0
	III.	0,1	1,4	2,1	0	1,4	2,1	1	0
	IV.	0,4	0,1	1,4	0	0,1	1,4	2	0
2010	I.	0,7	0,4	0,1	0	0,4	0,1	3	0
	II.	1,2	0,7	0,4	1	0,7	0,4	4	0
	III.	1,9	1,2	0,7	1	1,2	0,7	0	4
	IV.	2,1	1,9	1,2	1	1,9	1,2	0	3
2011	I.	1,7	2,1	1,9	1	2,1	1,9	0	2
	II.	1,8	1,7	2,1	1	1,7	2,1	0	1
	III.	1,8	1,8	1,7	0	1,8	1,7	0	0
	IV.	2,4	1,8	1,8	0	1,8	1,8	0	0
2012	I.	3,7	2,4	1,8	0	2,4	1,8	0	0
	II.	3,4	3,7	2,4	0	3,7	2,4	0	0
	III.		3,4	3,7	0	3,4	3,7	0	0
	IV.		0,0	3,4	0	0,0	3,4	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat[8]

Příloha 2: Testování vlivu termínu voleb míru nezaměstnanosti v České republice – první dva modely testují nezaměstnanost po volbách, třetí model testuje nezaměstnanost před volbami

		Model 1 - e_1				Model 2 - e_2			Model 3 - e_3		
		u_t	u_{t-1}	u_{t-2}	e_1	u_{t-1}	u_{t-2}	e_2	u_{t-1}	u_{t-2}	e_3
1993	I.	4,5			0			0			0
	II.	4,3	4,5		0	4,5		0	4,5		0
	III.	4,3	4,3	4,5	0	4,3	4,5	0	4,3	4,5	0
	IV.	4,2	4,3	4,3	0	4,3	4,3	0	4,3	4,3	0
1994	I.	4,2	4,2	4,3	0	4,2	4,3	0	4,2	4,3	0
	II.	4,2	4,2	4,2	0	4,2	4,2	0	4,2	4,2	0
	III.	4,5	4,2	4,2	0	4,2	4,2	0	4,2	4,2	0
	IV.	4,3	4,5	4,2	0	4,5	4,2	0	4,5	4,2	0
1995	I.	4,3	4,3	4,5	0	4,3	4,5	0	4,3	4,5	2
	II.	4,0	4,3	4,3	0	4,3	4,3	0	4,3	4,3	3
	III.	4,0	4,0	4,3	0	4,0	4,3	0	4,0	4,3	3
	IV.	3,7	4,0	4,0	0	4,0	4,0	0	4,0	4,0	1
1996	I.	3,7	3,7	4,0	0	3,7	4,0	0	3,7	4,0	1
	II.	3,8	3,7	3,7	1	3,7	3,7	0	3,7	3,7	0
	III.	4,0	3,8	3,7	4	3,8	3,7	2	3,8	3,7	0
	IV.	4,1	4,0	3,8	4	4,0	3,8	4	4,0	3,8	0
1997	I.	4,3	4,1	4,0	3	4,1	4,0	3	4,1	4,0	2
	II.	4,5	4,3	4,1	1	4,3	4,1	1	4,3	4,1	3
	III.	5,0	4,5	4,3	0	4,5	4,3	0	4,5	4,3	3
	IV.	5,4	5,0	4,5	0	5,0	4,5	0	5,0	4,5	1
1998	I.	5,9	5,4	5,0	0	5,4	5,0	0	5,4	5,0	1
	II.	5,9	5,9	5,4	1	5,9	5,4	0	5,9	5,4	0
	III.	6,8	5,9	5,9	4	5,9	5,9	2	5,9	5,9	0
	IV.	7,3	6,8	5,9	4	6,8	5,9	4	6,8	5,9	0
1999	I.	8,4	7,3	6,8	3	7,3	6,8	3	7,3	6,8	0
	II.	8,4	8,4	7,3	1	8,4	7,3	1	8,4	7,3	0
	III.	9,0	8,4	8,4	0	8,4	8,4	0	8,4	8,4	0
	IV.	9,0	9,0	8,4	0	9,0	8,4	0	9,0	8,4	0
2000	I.	9,5	9,0	9,0	0	9,0	9,0	0	9,0	9,0	0
	II.	8,7	9,5	9,0	0	9,5	9,0	0	9,5	9,0	0
	III.	8,5	8,7	9,5	0	8,7	9,5	0	8,7	9,5	0
	IV.	8,3	8,5	8,7	0	8,5	8,7	0	8,5	8,7	0
2001	I.	8,5	8,3	8,5	0	8,3	8,5	0	8,3	8,5	2
	II.	8,0	8,5	8,3	0	8,5	8,3	0	8,5	8,3	3
	III.	8,2	8,0	8,5	0	8,0	8,5	0	8,0	8,5	3
	IV.	7,8	8,2	8,0	0	8,2	8,0	0	8,2	8,0	1
2002	I.	7,7	7,8	8,2	0	7,8	8,2	0	7,8	8,2	1
	II.	7,0	7,7	7,8	1	7,7	7,8	0	7,7	7,8	0

	III.	7,2	7,0	7,7	4	7,0	7,7	2	7,0	7,7	0
	IV.	7,3	7,2	7,0	4	7,2	7,0	4	7,2	7,0	0
2003	I.	7,6	7,3	7,2	3	7,3	7,2	3	7,3	7,2	0
	II.	7,5	7,6	7,3	1	7,6	7,3	1	7,6	7,3	0
	III.	8,0	7,5	7,6	0	7,5	7,6	0	7,5	7,6	0
	IV.	8,1	8,0	7,5	0	8,0	7,5	0	8,0	7,5	0
2004	I.	8,7	8,1	8,0	0	8,1	8,0	0	8,1	8,0	0
	II.	8,2	8,7	8,1	0	8,7	8,1	0	8,7	8,1	0
	III.	8,2	8,2	8,7	0	8,2	8,7	0	8,2	8,7	0
	IV.	8,2	8,2	8,2	0	8,2	8,2	0	8,2	8,2	0
2005	I.	8,4	8,2	8,2	0	8,2	8,2	0	8,2	8,2	2
	II.	7,8	8,4	8,2	0	8,4	8,2	0	8,4	8,2	3
	III.	7,8	7,8	8,4	0	7,8	8,4	0	7,8	8,4	3
	IV.	7,8	7,8	7,8	0	7,8	7,8	0	7,8	7,8	1
2006	I.	8,0	7,8	7,8	0	7,8	7,8	0	7,8	7,8	1
	II.	7,1	8,0	7,8	1	8,0	7,8	0	8,0	7,8	0
	III.	7,0	7,1	8,0	4	7,1	8,0	2	7,1	8,0	0
	IV.	6,5	7,0	7,1	4	7,0	7,1	4	7,0	7,1	0
2007	I.	6,0	6,5	7,0	3	6,5	7,0	3	6,5	7,0	0
	II.	5,3	6,0	6,5	1	6,0	6,5	1	6,0	6,5	0
	III.	5,1	5,3	6,0	0	5,3	6,0	0	5,3	6,0	0
	IV.	4,8	5,1	5,3	0	5,1	5,3	0	5,1	5,3	0
2008	I.	4,7	4,8	5,1	0	4,8	5,1	0	4,8	5,1	0
	II.	4,2	4,7	4,8	0	4,7	4,8	0	4,7	4,8	0
	III.	4,3	4,2	4,7	0	4,2	4,7	0	4,2	4,7	0
	IV.	4,4	4,3	4,2	0	4,3	4,2	0	4,3	4,2	0
2009	I.	5,8	4,4	4,3	0	4,4	4,3	0	4,4	4,3	2
	II.	6,3	5,8	4,4	0	5,8	4,4	0	5,8	4,4	3
	III.	7,3	6,3	5,8	0	6,3	5,8	0	6,3	5,8	3
	IV.	7,2	7,3	6,3	0	7,3	6,3	0	7,3	6,3	1
2010	I.	8,0	7,2	7,3	0	7,2	7,3	0	7,2	7,3	1
	II.	7,1	8,0	7,2	1	8,0	7,2	0	8,0	7,2	0
	III.	7,1	7,1	8,0	4	7,1	8,0	2	7,1	8,0	0
	IV.	6,9	7,1	7,1	4	7,1	7,1	4	7,1	7,1	0
2011	I.	7,2	6,9	7,1	3	6,9	7,1	3	6,9	7,1	0
	II.	6,7	7,2	6,9	1	7,2	6,9	1	7,2	6,9	0
	III.	6,5	6,7	7,2	0	6,7	7,2	0	6,7	7,2	0
	IV.	6,4	6,5	6,7	0	6,5	6,7	0	6,5	6,7	0
2012	I.	7,1	6,4	6,5	0	6,4	6,5	0	6,4	6,5	0
	II.	6,7	7,1	6,4	0	7,1	6,4	0	7,1	6,4	0
	III.	7,0	6,7	7,1	0	6,7	7,1	0	6,7	7,1	0
	IV.	7,2	7,0	6,7	0	7,0	6,7	0	7,0	6,7	0

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat [8]